

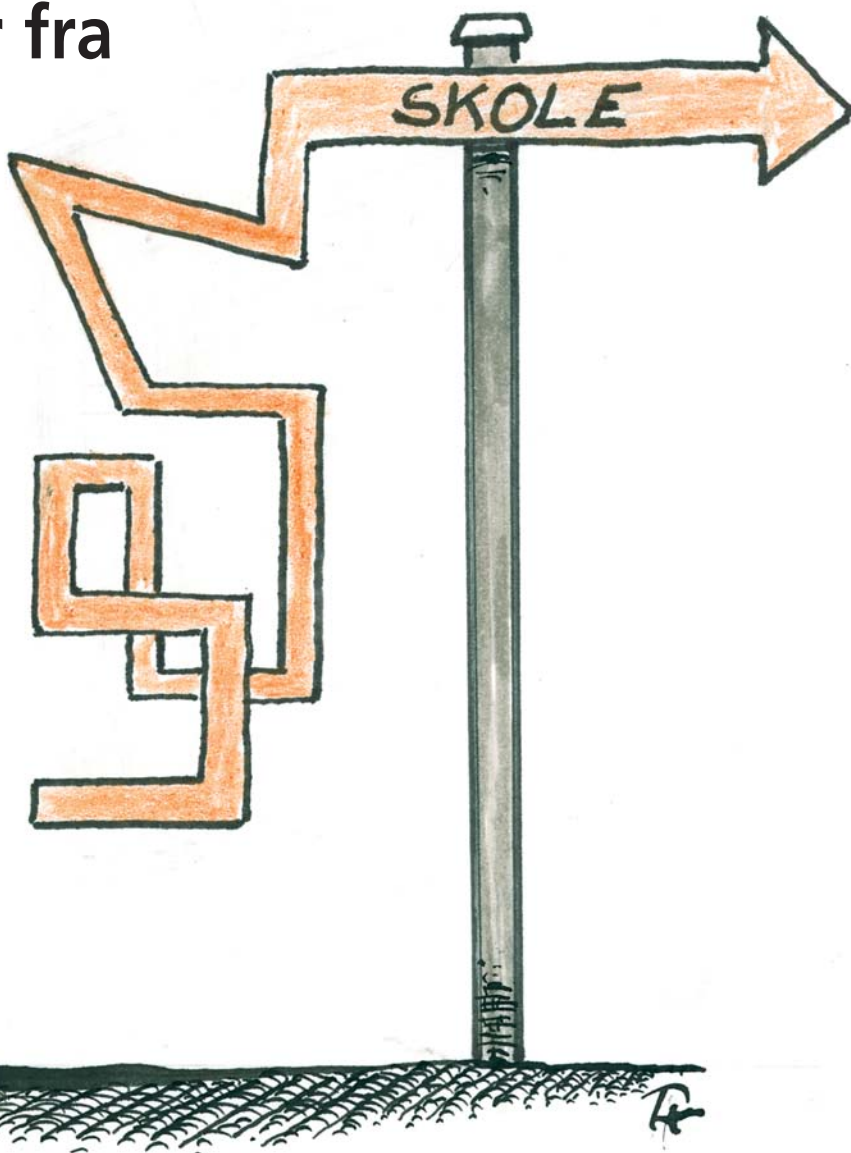
Nota- bene

Nr. 2– 2011

Utgitt av Statens råd for likestilling
av funksjonshemmede

En stortingsmelding,
en kommentar fra
en professor,
et statlig råd
som sier sin
mening og
en kritisk
riksrevisor

SIDE 3-9

Henning Aanes – lærenem rådsleder

SIDE 12–15

Siste Notabene-nummer – etter 30 år

SIDE 2 og 24

Utgiver:

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede

Ansvarlig redaktør:

Rune Andersen

Postadresse:

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede,
Postboks 8113 Dep.,
0032 Oslo
www.srlf.no

Kontoradresse:

Stensbergsgata 25 A, Oslo

Telefon: 46 61 50 00

Redaktør: 95 27 23 03

e-post:

postmottak.srlf@bufdir.no

e-post redaktør:

ordbua@online.no

Grafisk produksjon:

MacCompaniet as, Oslo

Tegninger:

Thore Hansen

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede er regjeringens råd i saker som er viktige for funksjonshemmedes livssituasjon. Det gir råd til offentlige instanser og institusjoner, særlig departementene og statsforvaltningen for øvrig.

Artikler og uttalelser fra intervjuobjekter i Notabene samsvarer ikke nødvendigvis med synspunktene til Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

Redaktørens røst

Takk for oss!

Det begynte med FN-året for funksjonshemmede i 1981. Da ga hovedkomiteen for funksjonshemmede ut bladet Skuddår??. Det slo så godt an at utgivelsen ble videreført, fra 1982 med navnet Notabene og med Rådet for funksjonshemmede – som Statens råd for likestilling av funksjonshemmede het den gang – som utgiver. Siden har det fortsatt med fire nummer hvert år.

Fram til nå. Etter 30 år er det slutt. Dette nummeret er Notabenes siste. Hvorfor?

Fordi det ikke lenger finnes penger til å utgi bladet.

Den slags får man bare finne seg i. Vi lever i en tid der de som sitter på pengesekkene bestemmer det meste.

På den annen side: Det er paradoksalt at det skjer nettopp nå. Sist sommer fikk utgiverne for første gang gjennomført en seriøs og omfattende undersøkelse for å få svar på hva leserne mener om bladet. Synovate gjorde jobben.

Resultatet ble bedre enn jeg hadde våget å håpe på. Notabene har trofaste lesere, det blir oppfattet som seriøst og troverdig, 65 prosent av bladene leveres videre til andre etter lesing, hvert blad leses i gjennomsnitt av femseks mennesker.

Notabene har hatt tre redaktører, men aldri en fast redaksjon. Redaktørene har funnet plass til jobben som en del av en frilanspakke som inneholdt mye mer. Den første var Bitten Munthe-Kaas. I 1993 overtok Gudmund Dahl. Da han døde i 1996, var det min tur.

Regnet i tid har Notabene-jobben aldri vært den dominerende delen av min arbeidsdag. Men knapt noe i mitt drøyt 40 år lange yrkesliv har vært mer meningsfylt. Jeg har fått anledning til å arbeide med et viktig område de færreste journalister har interessert seg for. Hele tiden har jeg lært noe nytt. Kanskje har det ført til at jeg er blitt et klokere menneske. Jeg liker å innbille meg det. Men viktigere: Kanskje har Notabene på sitt beskjedne vis og i sine beste stunder bidratt til å spre kunnskap, innsikt og holdninger. Jeg liker å innbille meg det også.

Det har skjedd mye for mennesker med funksjonsnedsettelse i løpet av de 15 årene jeg har redigert Notabene. Det meste har vært positivt. Min påstand er at det er mindre problematisk å være funksjonshemmet i Norge i dag enn i 1996.

Det betyr ikke at alt er såre vel. Langt ifra. Mange kamper gjenstår.

De må kjempes med kunnskap, kløkt og engasjement. Fra tid til annen raseri også.

Jeg er optimist. Det finnes så mange sterke, innsiktsfulle og utholdende mennesker som er villig til å fortsette kampen. De klarer seg godt uten Notabene.

Selv om vi – både jeg og mange andre som har bidratt – gjerne ville ha vært med videre.

*

Se også rådslederens kommentar på side 24.

Spesialundervisning:

Tidlig innsats og ut igjen så fort som mulig

Tidlig innsats. Mye tidligere enn i dag. Det er et hovedpunkt i stortingsmeldingen Læring og fellesskap som kunnskapsminister Kristin Halvorsen presenterte i april.

AV RUNE ANDERSEN

Kunnskapsdepartementet mener at spesialpedagogiske tiltak ofte settes inn altfor sent. I barnehagene spiller spesialpedagogikken en beskjeden skole. I grunnskolen brukes det tre ganger så mye på spesialundervisning på 10. trinn som på 1. trinn.

Den røde tråd. Sånn bør det ikke være, mener Halvorsen og hennes departement. Innsatsen bør settes inn tidligere. Det er det penger å spare på. Og enda viktigere: Effekten blir som oftest bedre

for eleven som sliter på skolen.

I stortingsmeldingen uttrykkes det blant annet slik:

«Spesialpedagogiske tiltak er mer virkningsfulle og ofte mindre ressurskrevende jo tidligere de settes inn.»

Og: «Den røde tråd er tidlig innsats og kompetanseutvikling i barnehage og skole.»

52 000 elever. I skoleåret 2010-11 har nesten 52 000 elever i grunnskolen enkeltvedtak om spesialundervisning. De utgjør 8,4 prosent av alle elevene. Vel 4000 har undervisning på full tid i en spesialgruppe eller spesialklasse på en vanlig grunnskole. De siste årene er det blitt vanligere å ta elever ut av undervisningen. Det kan ikke skje uten videre, påpeker departementet:

«Det skal være gode grunner til at elever får hele opplæringen i en spesialgruppe/spesialklasse eller ved en egen skole. Departementet vil understreke at det må være hensynet til eleven, ikke hensynet til skolen eller kommunen, som avgjør bruk av spesialgrupper/spesialklasser og egne skoler for spesialundervisning.»

Siste utvei. Departementet vil videreføre spesialundervisning som en rettighet for den enkelte som trenger det. Men

spesialundervisning skal ikke være det første skolen tyr til. Heller det siste:

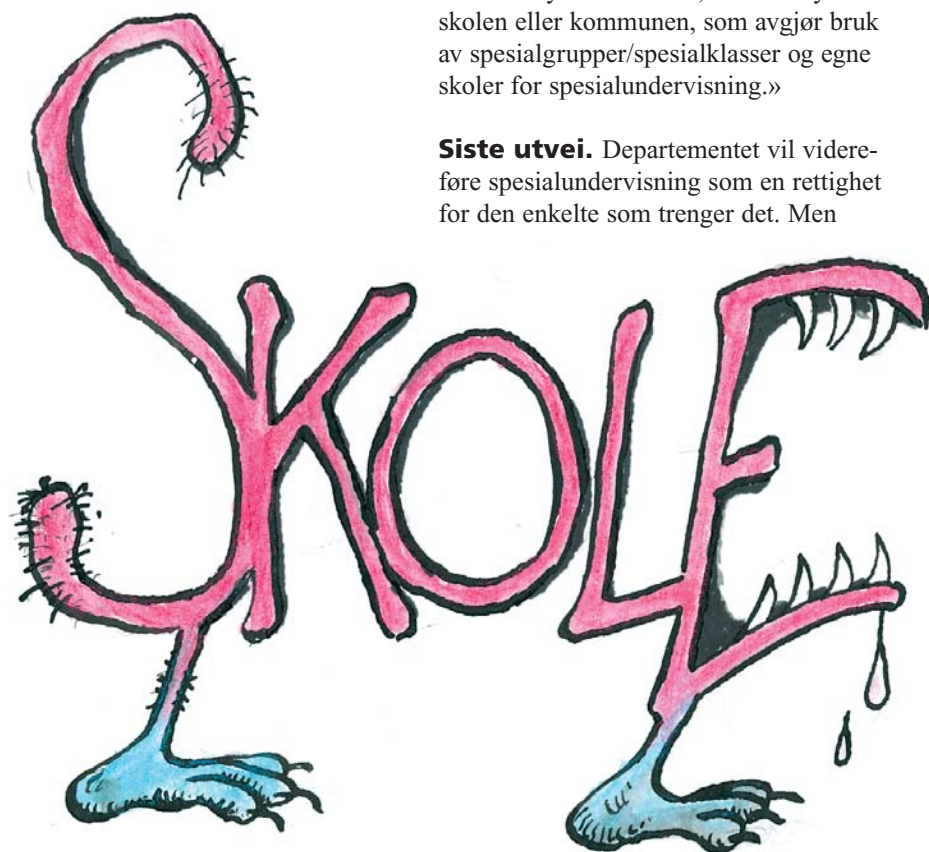
«Departementet mener at mange skoler bør gjøre mer innenfor rammen av tilpasset opplæring før elevers behov for spesialundervisning eventuelt utredes av PP-tjenesten. Departementet vil presisere i opplæringsloven at skolene, før det fattes vedtak om spesialundervisning, skal kartlegge, vurdere og eventuelt prøve ut nye tiltak innenfor rammen av tilpasset opplæring.»

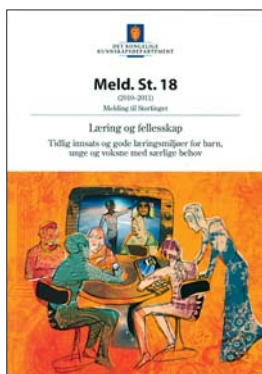
Ingen varig tilstand. Spesialundervisningen må ikke vare lenger enn nødvendig, understreker departementet:

«Spesialundervisning skal først og

Midtlyng-utvalget

Stortingsmeldingen *Læring og fellesskap* bygger på Midtlyng-utvalgets utredning NOU 2009:18 *Rett til læring* og de over 300 høringsuttalelsene til utredningen. Midtlyng-utvalget fikk i 2007 i oppdrag å undersøke hvordan opplæringstilbudet til barn, unge og voksne med behov for særskilt hjelp og støtte kan forbedres.

fremst være en lærings- og utviklingsprosess – og ikke en tilstand. Det er bekymringsfullt når forskere skriver om elever med såkalt 'spesialundervisningskarrierer' – 'en gang spesialundervisning, alltid spesialundervisning'.»

I stortingsmeldingen slår departementet fast at det vil gjennomføre tiltak for å få ned saksbehandlingstiden for den som trenger spesialundervisning.

Tre strategier. Stortingsmeldingen *Læring og fellesskap* inneholder ikke revolusjonære grep. Stor sett er dagens system godt nok, mener departementet:

«Denne stortingsmeldingen handler, med unntak av omorganiseringen av Statped, om å få det systemet vi har i dag til å fungere bedre – ikke om å bygge helt nye systemer.»

Meldingen bygger på tre strategier:

1. Fange opp og følge opp.

«Barnehagen og skolen skal bli bedre til å fange opp og følge opp de som trenger hjelp og støtte. Dette kan sikres gjennom gode læringsmiljøer, tilpasset opplæring og tidlig innsats.»

«Det krever at kommunale, fylkeskom-

munale og statlige tjenester arbeider med forebygging og tidlig innsats. Det er for eksempel viktig at PP-tjenesten arbeider tettere på barnehager og skoler, arbeider mer systemrettet og bruker kortere tid på sakkyndige vurderinger.»

2. Målrettet kompetanse – styrket læringsutbytte.

«Det er behov for mer spesialisert og målrettet kompetanse om barnehagen og skolen skal kunne møte mangfoldet av barn og unges ulike forutsetninger og behov. Det skal bygges et lag rundt lærerne, blant annet ved at pedagogisk-psykologisk tjeneste (PP-tjenesten) skal komme tettere på, og ved riktig bruk av assistenter.»

3. Samarbeid og samordning – bedre gjennomføring.

«Barnehagen og skolen skal ha god tilgang til helhetlig spesialpedagogisk støtte over hele landet. Samarbeidet med foreldre til barn med behov for særskilt hjelp og støtte skal bli bedre gjennom informasjon og samordning. Foreldre skal ikke selv måtte koordinere tjenester til sine egne barn, og de ulike tjenestene skal ikke oppleves som 'deltjenester'.»

*

Stortingsmeldingen Meld. St. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap. Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov* kan lastes ned fra Kunnskapsdepartementets nettsider, www.regjeringen.no/nb/dep/kd

Vil bygge et lag rundt læreren

Departementet skriver at det tar initiativet til programmet *Vi sprenger grenser*. Ifølge stortingsmeldingen er hensikten å forbedre opplæringstilbudet til elever med lærevansker og utviklingshemninger:

«Mange av disse elevene møtes i dag med for lave forventninger til læring og får ikke gode nok muligheter til å utvikle seg. Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped) skal bli en mer tilgjengelig tjeneste overfor kommuner og fylkeskom-

muner som ønsker støtte innenfor ulike spesialpedagogiske fagområder. Målet er å bygge et lag rundt læreren. Læreren skal støtte seg på skoleledelsen i samarbeid med kollegiet. Skolen skal kunne støtte seg på andre tjenester som er viktige for barn og unge med behov for særskilt hjelp og støtte. Kommunene og fylkeskommunene skal få støtte av Statped som skal være mer tilgjengelig og ha bredere kompetanse,» står det i stortingsmeldingen.

Veileder for foreldrene

Foreldre med barn som trenger særskilt hjelp og støtte skal få en egen skriftlig veileder, skriver departementet i stortingsmeldingen:

«I veilederen inngår *foreldreplakaten* som gir oversikt over barnets vik-

tigste rettigheter. Departementet vil også styrke tilretteleggingen for foreldre til elever med særskilte behov gjennom bedre opplæring for foreldre og straksteam i Statped, og bedre koordinerte tjenester.»

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen presenterer stortingsmeldingen *Læring og fellesskap*. FOTO: RUNE ANDERSEN

De nye spesialskolene

Selv om begrepet spesialskoler er gått ut av opplæringsloven, finnes det fortsatt skoler som omfatter en avgrenset elevgruppe, utenfor rammen av den ordinære skole. Det er vanskelig å se hva som skiller dem fra tidligere tiders spesialskoler – bortsett fra at de ikke lenger er internatskoler.

I skoleåret 2010-11 går nesten 1900 grunnskoleelever ved slike skoler.

Antall egne skoler med spesialundervisning har gått ned fra 106 i 2000 til 84 i 2010. De fleste skolene er kommunale, men det finnes også interkommunale, fylkeskommunale, statlige og private skoler.

Læringsbok?

Midtlyng-utvalget foreslo at innføres en læringsbok som følger eleven. Den skal blant annet tilrettelegge for gode overganger – både når eleven skifter skole og når han eller hun går over fra et skoleslag til et annet.

I stortingsmeldingen sier departementet nei til læringsbok i barnehagen, men vil at en ordning med læringsbok i grunnskolen skal «utredes nærmere».

Henvisningsrett for PP-tjenesten

Midtlyng-utvalget foreslo at PP-tjenesten skal få henvisningsrett til habiliteringstjenesten for barn og unge (HABU) og ungdomspsykiatriske poliklinikker (PUB) i spesialisthelsetjenesten.

Departementet foreslår en prøveordning der PP-tjenesten i en region eller utvalgte fylker får en slik henvisningsrett i to år. Deretter skal ordningen evalueres før departementet tar stilling til om den bør innføres permanent.

Sentralisert Statped

Statped bør organiseres som én virksomhet med én felles ledelse, mener Kunnskapsdepartementet. I dag er Statped (Det statlige spesialpedagogiske støttesystem) organisert i 12 selvstendige virksomheter.

Departementet vil at Statpeds virksomheter skal organiseres som fire flerfaglige regionsentre:
 Nord med hovedkontor i Tromsø,
 Midt med hovedkontor i Trondheim,
 Vest med hovedkontor i Bergen og

Sørøst med hovedkontor i Oslo og avdelingskontor i Kristiansand.

I stortingsmeldingen minner Kunnskapsdepartementet om at regjeringen arbeider med en egen sysselsettingsstrategi for funksjonshemmede. «Som et ledd i dette arbeidet vil departementet be Utdanningsdirektoratet utarbeide måltall og iverksette tiltak for å rekruttere flere personer med nedsatt funksjonsevne til stillinger i Statped.»

Fra stortingsmeldingen

«Selv om vi i hovedsak har bygd ned spesialskoler i Norge, vil ikke departementet gå inn for en avvikling av disse.»

«Læreren er den enkeltfaktoren som har størst betydning for elevenes læring, også i spesialundervisningen.»

«Lave forventninger preger for ofte opplærings situasjonen til elever med store behov (for) hjelp og støtte, for eksempel elever med utviklingshemninger, som gjerne har generelle eller sammensatte lærevansker. [...] Det hjelper lite å etablere et godt system for vurdering og oppfølging, om skolen i utgangspunktet har lave ambisjoner og forventninger på vegne av elevene. Lave forventninger resulterer gjerne i generelle mål og tiltak, som det er vanskelig å evaluere effekten av.»

«Assistenter har som oftest lav formell kompetanse og når vi vet at den formelle kompetansen er helt avgjørende for å kunne oppnå gode resultater i spesialundervisningen, er det bekymringsfullt at et stort omfang av spesialundervisningen i Norge ivaretas av assistenter. Departementet har ikke dokumentasjon på hvor ofte assistenter arbeider alene med spesialundervisningen, men høringsinstanser til Midtlyng-utvalgets utredning peker på at dette ofte kan være tilfelle.»

«Kompetanseutvikling gjennom etter- og videreutdanning er det kanskje viktigste virkemiddelet for å heve kvaliteten på PP-tjenesten og øvrige kommunale tjenester overfor barn og unge med behov for særskilt hjelp og støtte i opplæringen.»

Professor Peder Haugs kommentar til stortingsmeldingen

AV PEDER HAUG

Ei ny stortingsmelding om spesialundervisning kom rett før påske (St.meld. nr. 18 (12010-2011) Læring og fellesskap. Det er den første meldinga om spesialundervisning sidan 1998. Bakgrunnen er mellom anna Midtlyngutvalet si innstilling (NOU 2009:18) som konstaterer at reglane for feltet er gode, problemet er at dei ikkje vert følgde opp av kommunane og fylkeskommunane. Den konklusjonen står også fremst i Riksrevisjonen si undersøking av spesialundervisninga i grunnskulen. Den kom i mars i år (Dokument 3:7 (2010-2011)). Den største utfordringa for politikken på feltet er dermed korleis få spesialundervisninga til å fungere i samsvar med dei vedtaka som er gjorde? Og spørsmålet blir vidare i kva grad denne stortingsmeldinga gir bidrag til dette?

Meldinga held fast ved dei grunnleggende verdiane som har vore vedtekte for opplæringa. Inkludering er hovudprinsippet, og den skal nåast gjennom sterkare vekt på tilpassa opplæring både gitt som ordinær opplæring og spesialundervisning. Det står fast som før. Meldinga legg til grunn tre strategiar for å møte utfordringane i feltet. Det er førebygging og tidleg innsats «fange oppfølge opp», styrke PP-tenesta «målrettet kompetanse-styrket læringsutbytte» og betre samordning og samarbeid «samarbeid og samordning-bedre gjennomføring». For å få dette til er det sett fram forslag til endringar av noverande ordningar. Særmerkt for ein del av forslaga er at dei er mindre justeringar. Mange av dei er nødvendige og har vore etterlyste lenge. Det gjeld til dømes å presisere arbeidsoppgåvene til assistentar, skrive retten til spesialpedagogisk hjelp inn i barnehagelova, sikre språkkartlegging i barnehagen. Andre er gjengangarar som å betre den statlege rettleiararen, innføre eit nytt satsingsprogram, på ulike vis styrke PP-tenesta, betre samarbeidet mellom barnehage og skule og satse meir på forskning og utdanning. Så er det litt nytt som t.d. å innføre ein foreldreplakat om rettar og

ikkje minst å regionalisere og omorganisere Statped.

Det ein så kan drøfte er i kva grad strategien og tiltaka kan ventast å gje dei resultata ein ønskjer i form av ei meir inkluderande opplæring der alle barn, unge og vaksne får delta meir i læringsfellesskapen, bli tekne meir omsyn til og få eit betre læringsutbytte? Eg er ikkje i tvil om at forslaga er positive og er ikkje usamd i noko av det som blir foreslått. Det er til dømes all grunn til å vere tilfreds med at Statped er tema på nytt, og at det kan verte meir system på den delen av den spesialpedagogiske tiltakskjeda. Ei uro er om desse forslaga er dei som er viktigaste for å få opplæringstilbodet til elevar med særlege behov til å bli så godt som mogleg. Ei anna uro er knytt til om tiltaka går langt nok, om dei er tilstrekkelege, eller om dei i for stor grad sementerer ordningar som vi i dag kan konstatere ikkje fungerer slik det var tenkt. Eg er redd for at svaret på begge spørsmåla er at dei ikkje i tilstrekkelege grad treffer det som er målet. Om det blir slik er eit empirisk spørsmål, framtida vil vise kva svaret blir.

Grunnen til denne uroa er at det som er hovudproblemet i dette feltet, at skuleeigarane ikkje følgjer regelverket er lite drøfta. Det er få forslag om tiltak for å betre dette. Munnhellet om at kommunane og fylkeskommunane veit best er mykje brukt, men i alle fall på dette feltet er den budskapet tynnsliten. Meldinga går med andre ord inn i eit omfattande og vanskeleg saksfelt utan å ta opp det som er det aller mest komplisert: At skuleeigarane ser ut til å kome unna med ikkje å følgje opp dei lovbestemte ordningane som gjeld.

Eg veit ikkje kvifor det ikkje er eit viktig tema i meldinga. Det mest sannsynlege er at det er kontroversielt og vanskeleg. Det er ingen løyndom at i regjeringa er det ulike syn på det kommunale sjølvstyret og på den desentraliseringa som har funne stad. Med erfaring frå feltet er eg vel kjend med at det å stille

Peder Haug er professor i pedagogikk ved Høgskolen i Volda. Han er også medlem av Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

FOTO: MARIANNE OTTEDAHL-JENSEN

spørsmål ved det fylkeskommunale og kommunale sjølvstyret er noko ein ikkje skal gjere mykje av før det blir reaksjonar. Det kan forklare at diskusjonen om bruk av sanksjonar overfor kommunane ikkje er teken med. Likevel, situasjonen er at staten har gitt svært mykje makt til skuleeigarane, og sit tilbake med svært få verkemiddel i arbeidet med å syte for at kommunane verkeleg gjennomfører dei ordningane det er vedtak om. Det er ei sak som også Statens råd for likestilling av funksjonshemmede ved fleire høve har bede regjeringa om å vurdere. Difor er Riksrevisjonen si undersøking så interessant når den konkluderer med at det «... samlet sett [er] et statlig ansvar (for) å følge opp at kommunene etterlever regelverket som ivaretar rettsikkerheten til elever med særskilte behov». Korleis dette skal skje synest å vere eit stridspunkt, og stortingsmeldinga gir få svar om korleis ein tenkjer seg at den saka skal kunne løysast på ein betre måte enn tilfellet er i dag. Det er der debatten bør kome etter mi vurdering.

Får ikke oppfylt lovfestede rettigheter i skolen

Lovverket er godt, men det praktiseres for dårlig. Resultatet er at mange barn med funksjonsnedsettelser ikke får oppfylt sine lovfestede rettigheter i skolen. Det er svært alvorlig, mener Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

Dette framgår av et omfattende skriftlig innspill rådet har sendt til Kunnskapsdepartementet etter at statssekretær Lisbet Rugtvedt møtte rådet i februar.

Svært alvorlig – og tilfeldig.

«Rådets oppfatning er at dagens lovverk er godt, og at det skal være mulig å gi et tilfredsstillende tilbud til funksjonshemmede barn innenfor rammene av eksisterende regelverk,» skriver Statens råd for likestilling av funksjonshemmede i brevet til Kunnskapsdepartementet.

Problemet er at implementeringen og oppfølgingen av loven svikter, mener rådet. «Dermed får funksjonshemmede barn i mange tilfeller ikke oppfylt sine lovfestede rettigheter, noe rådet betrakter som svært alvorlig. Hvorvidt man får den støtten man har behov for og rett til, oppleves ofte som tilfeldig. Dette blir illustrert i flere tilsynsrapporter der mange skoler har avvik fra regelverket. I den sammenheng kunne rådet ønsket seg en diskusjon om sanksjonsmuligheter overfor de som bryter regelverket.»

Flytter til bedre tilbud. Kvaliteten på undervisning og individuell tilretteleg-

ging er avhengig av hvor man bor. Det har ført til at enkelte familier har flyttet til en annen landsdel for å få et bedre tilbud for barnet.

«Store regionale forskjeller i tjenestetilbud til lovfestede rettigheter, og gjentatte lovbrudd er et alvorlig problem som bør gis høy prioritet,» kommenterer rådet.

Mange forslag. Rådet har mange forslag om hva som må gjøres for å bedre situasjonen for elever med funksjonsnedsettelser.

Her – i stikkords form – noen av de mange områdene rådet gjennomgår atskil- lig grundigere i brevet:

- Det er et problem at utdanningsfeltet er lite politisert i kommunene. Kommune- styrene må ansvarliggjøres, og det bør sørges for implementering av lover og regler helt ned til den enkelte skole og det enkelte klasserom.
- Overganger mellom barnehage, ulike skoleslag og arbeid er kritiske faser for mange. Rådet mener det er spesielt viktig at det er et godt samarbeid mellom skole og andre etater ved overgangene. «Som følge av det mangelfulle samarbeidet mellom ulike instanser ender mange unge funksjonshemmede opp som uførepensjonister etter endt skolegang eller utdanning, uten at de har fått prøve seg i arbeidslivet,» skriver rådet.
- Rådet er bekymret over ressursmangel og for omfattende bruk av ufaglært arbeidskraft i skolen, og gir innspill til hva som bør gjøres for å bedre situasjonen.

- Mange barn og unge med utviklings- hemning eller annen funksjonsnedset- telse får særskilt opplæring og indivi- duell opplæringsplan (IOP). Det er et problem at planen i mange tilfeller ikke inneholder konkrete, målbare lærings- mål. Rådet mener IOP bør ta utgangs- punkt i den enkelte elevs ressurser og muligheter, og at den bør være målbar og yrkesrettet – og at elever med IOP må få vurdering på bakgrunn av sin IOP med konkrete læringsmål.
- Rådet støtter opprettelsen av Kunn- skapscenteret for utdanning, som ble etablert 1. januar i år. Rådet er imidler- tid bekymret over misforholdet mellom mandatets størrelse og gjøremål og de økonomiske rammene. «For at kunn- skapscenteret skal kunne utføre et full- verdig arbeid, bør de økonomiske ram- mene heves,» skriver rådet.
- GNIST er et femårig samarbeid mellom mange instanser. Formålet med samarbeidet er å styrke kvaliteten på lærerutdanningen og videreutvikle lærerprofesjonen. Rådet har flere gang- er uttrykt bekymring over at inklude- ring av elever med funksjonsnedset- telser er nærmest fraværende i beskre- velse av sentrale kompetansebehov. Rådet ber om at det tillegges vekt i det videre arbeidet.

Brevet ble skrevet og sendt før Kunn- skapsdepartementet la fram stortingsmel- dingen *Læring og fellesskap*.

Hele brevet fra Statens råd for likestil- ling av funksjonshemmede til Kunnskaps- departementet ligger på www.bufetat.no/srlf

Statsråd stolt av tog

I 2012 tar NSB i bruk nye tog, de første på strekning- en Skien-Lillehammer. Da det første togsettet ble vist for pressen understreket samferdselsminister Magn- hild Meltveit Kleppa blant annet at 60 prosent av tog-

settet har lavgulv, i høyde med perrongen.

– De nye togene får flere og bedre rullestolplasser. De blir et forbilde innenfor uni- versell utforming, sa hun.

Gitlesen SAFO-leder

NFU-leder Jens Petter Gitle-

sen er valgt til ny SAFO- leder. Ledervetvet går på omgang mellom SAFOs medlemsorganisasjoner.

Kampanje for likeverdige offentlige tjenester

Likestillings- og diskrimine- ringsombudet har satt i

Kort sagt

gang en kampanje for å få offentlige tjenesteytere til å tenke likeverd. Første steg i bevisstgjøringskampanjen er nettsiden www.ldo.no/loft

Riksrevisoren med flengende kritikk av spesialundervisningen

– *Lang saksbehandlingstid og mangelfull konkretisering av opplæringsmål svekker elevenes rettssikkerhet, sa riksrevisor Jørgen Kosmo da Riksrevisjonen i mars oversendte Stortinget en omfattende undersøkelse om spesialundervisningen i grunnskolen.*

AV RUNE ANDERSEN

Ifølge Riksrevisjonen har målet med undersøkelsen vært «å vurdere i hvilken grad Kunnskapsdepartementet ivaretar sitt overordnede ansvar for at elever med særskilte behov gis et likeverdig grunnskoletilbud».

Betydelige svakheter. Stortinget fikk undersøkelsen 10. mars.

Samme dag sendte Riksrevisjonen ut en pressemelding der den slår fast at det er betydelige svakheter i etterlevelsen av saksbehandlingsreglene for spesialundervisningen i grunnskolen. «Dette medfører en risiko for at retten til et likeverdig opplæringstilbud for elever med særskilte

behov ikke oppfylles,» står det i pressemeldingen, der riksrevisor Jørgen Kosmo sier at selv om Kunnskapsdepartementet har styrket tilsyns- og veiledningsaktiviteten på opplæringsområdet, har det ikke i tilstrekkelig grad bidratt til at reglene blir bedre etterlevd.

Svekker rettssikkerheten.

Saksbehandlingstiden i PP-tjenesten er for lang, framgår det av undersøkelsen. Utdanningsmyndighetene forventer at sakkyndige vurderinger blir utarbeidet i løpet av tre måneder. 70 prosent av PP-tjenestene bryter den fristen. 25 prosent bruker mer enn et halvt år på å få fram en sakkyndig vurdering.

Dessuten beskriver enkeltvedtakene om spesialundervisning i liten grad innholdet, organiseringen og omfanget av det undervisningstilbudet skolen forplikter seg til å gi. De individuelle opplæringsplanene mangler i mange tilfeller konkrete opplæringsmål. Dermed blir det vanskelig for skolene å vurdere resultatene av undervisningen og foreta de nødvendige justeringer.

– Lang saksbehandlingstid og mangelfull konkretisering av opplæringsmål svekker elevenes rettssikkerhet, konklude-

Riksrevisor Jørgen Kosmo er langt fra fornøyd med den behandling de som trenger spesialundervisning får. FOTO: MORTEN HOLM/SCANPIX

rer Kosmo i Riksrevisjonens pressemelding.

*

Riksrevisjonens undersøkelse av spesialundervisningen i grunnskolen, Dokument 3:7 (2010-2011) kan lastes ned fra www.riksrevisjonen.no

Undersøkelsen

Riksrevisjonens undersøkelse er basert på en spørreundersøkelse rettet mot PP-tjenesten, intervjuer med representanter for mange instanser, gjennomgang av elevmapper ved barne- og ungdomsskoler i åtte kommuner i åtte fylker, analysering av tilsynsrapporter og årsrapportene til alle fylkesmannsembetene og kompetansesentrene i det statlige spesialpedagogiske støttesystemet (Statped). Dessuten gjennomgang av offisiell statistikk og dokumentasjon fra Stortinget og forvaltningen.

Datainnsamlingen ble gjennomført fra februar til november 2010.

– Skaper skoletapere hver dag

– Rapporten er svært bekymringsfull og viser at det er mange elever som ikke får den hjelp og støtte de rettmessig har krav på. Dette skaper skoletapere hver dag og vi krever strakstiltak fra regjeringens side.

Slik kommenterer FFOs assisterende generalsekretær Jarl Ovesen Riksrevisjonens undersøkelse på www.ffe.no

For forsiktig riksrevisor?

«At saksbehandlingstiden for PP-tjenesten brytes i 70 prosent av sakene, er fullstendig uakseptabelt. Når det i tillegg er usikkerhet rundt hvordan tilbudet til den enkelte elev organiseres, og når ofte selve målet med opplæringen rett og slett mangler, er det grunn til å spørre om riksrevisoren denne gangen har vært vel forsiktig i sin karakteristikk.»

Aftenposten på lederplass.

Ber Kunnskapsdepartementet ta tak i svakhetene

Selv om grunnskolene drives av kommunene, har Kunnskapsdepartementet et ansvar for å følge opp svakhetene som er avdekket i undersøkelsen, understreker Riksrevisjonen.

Riksrevisjonens undersøkelse er – slik reglene tilsier – sendt Stortinget. Men før den kom så langt ble Kunnskapsdepartementet bedt om å kommentere den. I den endelige versjonen, der departementets svar er innbakt, skriver Riksrevisjonen:

«Undersøkelsen viser omfattende svakheter i etterlevelsen av de særskilte saksbehandlingsreglene. Dette innebærer etter Riksrevisjonens vurdering en betydelig risiko for at retten til et likeverdig opplæringstilbud for elever med særskilte behov ikke oppfylles. Riksrevisjonen merker seg at Kunnskapsdepartementet erkjenner at

det er et betydelig potensial for bedre regelverksetterlevelse i sektoren.

Riksrevisjonen har videre merket seg at departementet i sitt svar til undersøkelsen har gitt uttrykk for at Riksrevisjonen tar opp særlig tre forhold i sine bemerkninger. Dette gjelder en fortsatt videreutvikling av tiltak for bedre regelverksetterlevelse, behovet for en presisering av kravene til internkontroll og departementets oppfølging av saksbehandlingstiden i PP-tjenesten. Disse forholdene vil bli gitt spesiell oppmerksomhet i Riksrevisjonens treårige oppfølging.

Riksrevisjonen ser positivt på den styrkede statlige tilsyns- og veiledningsaktiviteten. For å få effektive tilsyn, er det i tillegg viktig at kravene til forsvarlig internkontroll på opplæringsområdet presiseres på en egnet måte, og Riksrevisjo-

nen forventer at dette arbeidet følges opp.

Riksrevisjonen viser til at Kunnskapsdepartementet har gitt uttrykk for at saksbehandlingstiden i PP-tjenesten bør reduseres. Kunnskapsdepartementet må derfor på egnet måte følge opp saksbehandlingstiden i PP-tjenesten i det videre arbeidet.

Riksrevisjonen fastholder for øvrig at de særlige rettssikkerhetshensyn knyttet til spesialundervisningen tilsier et særlig statlig ansvar for å følge opp at kommunene etterlever regelverket. Dette ansvaret gjelder selv om kommunene er egne rettssubjekter med selvstendig gjennomføringsansvar på grunnskoleområdet. Kunnskapsdepartementet har således etter Riksrevisjonens oppfatning et ansvar for å følge opp svakhetene som er identifisert i undersøkelsen.»

Rektorer og kommuner ønsker fylkesmannens tilsyn velkommen

– **Gledelig og overraskende. Det sier FFOs generalsekretær Liv Arum om en rapport som viser at både rektorer og kommuner er positive til tilsyn i skolen – til tross for at mange av tilsynsrapportene de seneste årene har vist at det slett ikke står så bra til overalt.**

Det er FFO som har bestilt rapporten *Når tilsynet drar hjem*. Christian Wendelborg, NTNU Samfunnsforskning, har skrevet den. Rapporten er basert på en nettbasert spørreundersøkelse til alle skoleiere/kommuner – med en svarprosent på 73. I tillegg dybdeintervjuer av fylkesmenn, skoleiere/kommuner og skoleledere i tre fylker – til sammen ni intervjuer.

Samarbeid og tillit. Wendelborg skriver at skoleeierne synes å ha meget bra samarbeid med fylkesmannen.

«De aller fleste har stor tillit til Fylkesmannens utførelse av tilsyn på opplæringsområdet og at Fylkesmannen har god kjennskap til grunnskolesektoren i kommu-

nen. Videre er det stor enighet om at fylkesmannens tilsynsarbeid er viktig for kommunens kvalitetssikring av grunnopplæringa.»

Wendelborgs hovedinntrykk etter intervjuene og den kvantitative nettbaserte undersøkelsen er at skoleeierne tar godt imot fylkesmannen tilsyn.

«Det skal ikke stikkes under en stol at tilsyn medfører ekstraarbeid og kan bli oppfattet som en til tider uhensiktsmessig merbelastning, men informantene mener det resulterer i et bedre opplæringstilbud i kommunene,» skriver han.

Vilje til å rette. Fylkesmennenes tilsyn har gjennom mange år vist at det er mange «avvik» i skolen. Uttrykt på en annen måte: Lov og regelverk brytes. Avvikene må «lukkes». Uttrykt på en annen måte: Feilene må rettes. Hovedinntrykket er at skoleeierne, kommunene, gjør det de kan for å rette feilene. Wendelborg uttrykker det slik:

«Det er en unison oppfatning at skoleeier arbeider seriøst med å lukke avvik

som Fylkesmannen påpeker og denne undersøkelsen gir absolutt et inntrykk at skoleeiere og skoleledere arbeider hardt for å lukke avvik som blir påpekt av Fylkesmannen.»

Skoleombud. – Vi har lenge visst at opplæringsloven systematisk brytes. Rapporten bekrefter at årsaken er at det er behov for mer kunnskap i kommunene, sier FFOs Liv Arum.

Rapporten viser at skoleeiere og tilsynsmyndighetene ofte er uenige om hvordan opplæringsloven skal forstås og tolkes.

– Det styrker FFOs forslag om at det er nødvendig med det skoleombud for å sikre elevenes rettigheter i skolen, kommenterer Arum.

*

Når tilsynet drar hjem. Hvordan lukker skoleeier avvik av Christian Wendelborg kan lastes ned fra www.ffa.no Klikk inn på FFOs nyhetsbrev, deretter FFOs ukeseddel og Ukeseddel 11/2011. ■

Partiene er velvillige, men gjør lite for å få funksjonshemmede inn i lokalpolitikken

*Partiene er ikke opptatt av å rekruttere mennesker med funksjonsnedsettelse til lokalpolitikken. Det framgår av rapporten **Lutter velvilje, men mye gjenstår.***

AV RUNE ANDERSEN

Velviljen er til stede. Alle ønsker mennesker med funksjonsnedsettelse velkommen. Men ingen har planer eller strategier for hvordan de skal få flere funksjonshemmede inn i kommunestyre og andre lokalpolitiske organer.

Undersøkelsen. Det er Østlandsforskning som har gjennomført undersøkelsen som gir grunnlag for å trekke slike konklusjoner. Prosjektleder var Ingrid Guldvik. Sammen med Jon Helge Lesjø har hun skrevet rapporten *Lutter velvilje, men mye gjenstår*.

«Denne undersøkelsen har avdekket at oppmerksomheten mot funksjonshemmedes borgerrolle og deres muligheter for å utøve et aktivt medborgerskap er forholdsvist liten,» skriver de blant annet.

To hovedspørsmål står sentralt i undersøkelsen:

- I hvilken grad er de politiske partiene opptatt av å rekruttere kandidater med funksjonsnedsettelse?
- Hvordan opplever folkevalgte med funksjonsnedsettelse ulike sider ved sitt arbeid i kommunepolitikken?

29 personer er intervjuet – til sammen 14 lokalledere og generalsekretærer i politiske partier, 3 sentrale representanter for funksjonshemmedes interesseorganisasjoner og 12 folkevalgte med ulike funksjonsnedsettelse (bevegelseshemninger, synshemninger, lese- og skrivevansker).

Sprikende svar. Partiene er opptatt av at listene til valgene ikke blir for ensidig

sammensatt. Alle mener kjønnsfordelingen er viktigst. Mange er opptatt av at ulike geografiske områder skal være representert. Aldersspredning kommer også høyt på prioriteringslista, spesielt skal ungdommen med. I mange kommuner gjør det seg også dårlig med en liste uten noen med innvandrerbakgrunn.

Men hva med mennesker med funksjonsnedsettelse? Bør ikke de også være på plass?

Joda, svarer alle. Det er kompakt enighet om at det må legges til rette for at alle innbyggere så langt det er mulig skal kunne utøve aktivt medborgerskap. Både ved å gi dem mulighet for å stemme ved valg og – hvis de selv er interessert – delta i organisasjonsliv og politikk.

Så langt, så bra.

Men her slutter enigheten. Formuleringen fra respondentene spriker en del, skriver rapportforfatterne og siterer fra noen av intervjuene:

«'Dette er absolutt ei gruppe å ta hensyn til'. – 'Ja, det er ikke urimelig at de var representert i lokalpolitikken i samme omfang som i befolkningen'. – 'Aldri sett

på funksjonsnedsettelse som et eget rekrutteringskriterium'. – 'De kan nok betraktes som ei gruppe, men først og fremst som selvstendige individer som oss andre. Men ja, de bør tas hensyn til ved listestilling, – 'Funksjonshemmete – det er et mangfoldig begrep. Vi legger til rette, setter ikke folk i bås.' Representanter for funksjonshemmete? – 'Ikke noe tema. Det ville være stigmatisering – en slags omvendt diskriminering'. – 'Nei, ingen gruppetenkning her!' – 'Ja, det er viktig at de blir representert, også i kommunestyrene. De har noen erfaringer som mange av oss andre ikke har, og får oss til å se ting på en nye måter.'»

Hvilke barrierer? «Kommunene og de politiske partiene har store utfordringer med tanke på tilrettelegging som kan gjøre det enklere for alle å utøve sitt medborgerskap,» fastslås det i rapporten.

Hva er det som står i veien for større deltakelse i lokalpolitikken – fysiske eller holdningsmessige barrierer?

Det var blant spørsmålene de 29 fikk. Svarene gir ikke grunnlag for å

Samstemt positive, men har ingen strategi for å få det til

«Ingen av partiene synes å ha noen gjennomarbeidet strategi eller egne omfattende tiltakslistene for å trekke personer med funksjonshemninger med i politikken. Men de svarer alle, unisont, at ja, de ville se på det som positivt om personer med funksjonsnedsettelse engasjerte seg og var villige til å stå på deres lister på plasser som kunne sikre at de ble innvalgt i kommunestyrene. Dette ble sett på som udelt positivt og ville etter informantenes mening bidra til å sikre det mangfold i den folkevalgte forsamlingen som både var naturlig

og en styrke for vårt demokrati. Men flere la til, selvfølgelig under forutsetning av at de var engasjerte og kvalifiserte og dermed stod for noe, og ikke bare for at ei gruppe skulle være representert. Andre la til at det var viktig med positive eksempler og eksemplets makt; når noen med funksjonshemninger står fram som aktive og profilerte lokalpolitikere så vil det også være lettere for andre å engasjere seg.»

Fra rapporten
Lutter velvilje, men mye gjenstår

trekke en enkel, entydig konklusjon:

«Det generelle inntrykket fra intervjuene er at det fortsatt gjenstår noe på fysisk tilrettelegging, men at det har bedret seg i løpet av de siste årene og at det arbeides med dette i kommunene og blant partiene selv. Synet på om det er holdningsmessige barrierer som skulle hindre større engasjement og deltakelse fra personer med funksjonsnedsettelse varierer en del mellom informantene, uten at vi kan se at det er noe klart partimessig mønster i svarene.»

På tiltakssiden mener alle partiene at universell utforming er viktigst. Partiene sentralt trekker fram diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Den har fått stor betydning.

*

Lutter velvilje, men mye gjenstår. Politisk deltakelse blant mennesker med funksjonsnedsettelse av Ingrid Guldvik og Jon Helge Lesjø (ØF-rapport nr. 06/2011) kan lastes ned fra www.ostforsk.no Papirversjonen koster 100 kroner (tlf. 61 26 57 00).

Sitater fra rapporten

«Partikontorene til våre sju største partier har ingen oversikt over hvor mange representanter med funksjonsnedsettelse de har i kommunestyrene rundt om i landet. [...] Noen slik oversikt over antall kommunestyrerepresentanter med funksjonsnedsettelse finnes heller ikke hos sentrale interesseorganisasjoner som FFO og Norges Handikapforbund.»

«Når det gjelder organisering av møter så var det slik at dersom du var rullestolbruker og røyker måtte du velge om du skulle tisse eller røyke.»

«Jeg har sittet i en del valgkomiteer og nominasjonskomiteer og jobbet med slike ting, og det blir tatt høyde for geografisk tilhørighet/spredning, kjønn og så er det pluss med innvandrere på lista, og så må vi ha noen ungdomskandidater. Det blir aldri tatt høyde for at en stor del av befolkningen har funksjonsnedsettelse.»

«Er partiene opptatt av å rekruttere funksjonshemmete? Det generelle svaret på dette spørsmålet er nei.»

«Vår undersøkelse tyder på at til tross for åpenbare forbedringer på en del områder så står det mye igjen før de fysiske og materielle forutsetningene for likeverdig tilgjengelighet for alle er på plass på alle de lokalpolitiske arenaene.»

«I det store og hele opplever våre informanter at det er meningsfylt å delta i lokalpolitikken.»

Generalister med spesialkunnskap

Hvorfor begynte de med politikk? Var det fordi de var generelt politisk interessert eller fordi de ville arbeide for saker som er av spesiell betydning for mennesker med funksjonsnedsettelse?

Spørsmålene ble rettet til mennesker med funksjonsnedsettelse som er aktive i lokalpolitikken. De fleste av dem har lang fartstid som politikere – i kommunestyre og fylkesting, som ledere av fylkesparti og lokalparti. Mange av dem som blir intervjuet svarer at de «alltid» har vært opptatt av politikk. Det er først etter at de er blitt politisk aktive og har fått ulike verv at de har begynt å interessere seg for politikk som først og fremst angår funksjonshemmede som gruppe.

Generalister. «Ensakspolitikere» vil de ikke være. De er opptatt av å fronte også andre saker. Noen toner ned engasje-

mentet for den gruppen funksjonshemmede se selv tilhører. De er redd for at de skader saken hvis folk får inntrykk av at de som folkevalgte meler sin egen kake. Ifølge rapporten er de ikke sektorpolitikere, men generalister – om enn litt spesielle generalister:

«Folkevalgte med funksjonsnedsettelse mener de har mye å bidra med i politikken. De har erfaringer og perspektiver som bidrar til at beslutninger kan tas på bredest mulig grunnlag. Det er likevel ikke naturlig å karakterisere våre informanter som sektorpolitikere som først og fremst er opptatt av 'sin' gruppe, men de kan heller ikke karakteriseres som 'vanlige' generalister. De kan betegnes som generalister med spesielt engasjement for og kompetanse på saker som angår funksjonshemmete. De folkevalgte peker på funksjonshemmende barrierer både når det gjelder organisering av møter og fysisk tilgjengelighet. Det finnes også uforstand om hvordan folkevalgte med funksjonsnedsettelse blir behandlet og hvilket språk som brukes.»

Kommunale råd. Selv om de funksjonshemmede som er intervjuet til denne rapporten er generelt opptatt av politikk og er bredt orientert, er fem av dem også medlem av eller leder for et kommunalt råd for funksjonshemmede. De mener rådet er viktig i arbeidet for å fremme saker for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Ifølge rapporten har de valgt «den doble strategien»: «Det betyr at de på den ene sida jobber for å innarbeide funksjonshemmedes erfaringer og perspektiver i den generelle politikken eller rutinepolitikken, og på den andre sida deltar de i organer som har spesiell kompetanse på forhold som har med funksjonshemming å gjøre, dvs. både en integrerings- og segregeringsstrategi.»

Riktignok var utgangspunktet for de fleste generell politisk interesse. Men når de er innvalgt og engasjert i kommunestyrene, oppdager de en rekke saker som berører funksjonshemmede. De må jeg engasjere meg i, tenker de. Og gjør det. ■

– Har lært vanvittig mye som rådsleder

Overraskelsen var stor da regjeringen for drøyt tre år siden oppnevnte fylkeslege Henning Aanes til leder for Statens råd for likestilling av funksjonshemmede. Hvem var han? Og hva sier han nå? Hvordan har det gått?

AV RUNE ANDERSEN

– Hvem sa du?

Det var svaret jeg fikk da jeg spurte en velutdannet og velorientert rullestolsittende bekjent om hva han syntes om at jeg hadde planer om å lage et større intervju med Henning Aanes.

– Har aldri hørt om ham.

– Han er leder for Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

– Skal jeg være ærlig, må jeg si at jeg ikke vet noe særlig om det heller.

Etter tre bla' Wirkola? Henning Aanes. Hvem var han som skulle etterfølge tungvektene som Ann-Marit Sæbønes, Johans Tveit Sandvin og Jan Tøssebro – hun ordfører i Oslo og tidligere daglig leder i FFO; de to andre professorer med store kunnskaper om, sterkt engasjement for og mange bøker om funksjonshemming på CV-en? Ingen som var opptatt av funk-

sjonshemmede og funksjonshemninger kunne ha unngått å ha hørt om dem.

Men Henning Aanes?

Har aldri hørt om ham.

Kunne dette gå bra?

Fra havet til Nitelva. – Jeg forstår reaksjonen, sier Aanes tre år etter at han tiltrådte. – Gjennom et langt yrkesliv har jeg hatt mye med funksjonshemmede å gjøre, men mangler mine forgjengeres spisskompetanse.

– Jeg er typisk allrounder i hauet, sa han til Notabene etter at han hadde ledet sitt første rådsmøte våren 2008.

Allrounderen hadde blant annet denne bakgrunnen: Allmennelege og kommunelege I i Hadsel kommune i Nordland, HMS-leder i Telenor Region Nord, seniorrådgiver i Sosial- og helsedirektoratet, fylkeslege i Nordland. En serie tillitsverv i Legeforeningen, styrmedlem i Norsk samfunnsmedisinsk forening. Som sivilarbeider arbeidet han med psykisk syke i Trondheim. Senere ble han tilsynslege for utviklingshemmede, og etter ansvarsreformen fastlege for mange av dem.

– Du må huske at allmennpraktikere har kontakt med alle, også funksjonshemmede, sa han.

Javisst. Men så ble han fylkeslege. Heller ikke det så ueffent i denne sammenheng, mener han: – Som fylkeslege hadde jeg god oversikt over hva som skjedde i kommunene og hva innbyggerne var opptatt av.

Oversikt, javel. Men litt kjedelig, kanskje. Langt ifra, forsikret han i Dagens Medisin i 2008: – En Guds gave av en arbeidsplass. Det er rett og slett ikke mulig å ha en sånn arbeidsplass og sånne medarbeidere. Her er leger og jurister og sykepleiere i godt samarbeid og latter.

Likevel sluttet han i fjor. Og flyttet til Østlandet. Til Lillestrøm. En stilling som dommer i Trygderetten fristet. Men enda viktigere var nok at han ville komme nærmere barn og barnebarn. For en mann som nettopp har passert 60 betyr denslags mer enn gudenes arbeidsplassgaver og sjøutsikt i nord. Med krav om å bli trodd forsikrer han at selv en nordlending lever godt med fotballbaneflate Lillestrøms utsikt til langsomtflytende Nitelva og at Trygderetten i Grønlandsleiret på Oslo øst er en strålende arbeidsplass.

– Jeg har alltid vært interessert i jus, sier medisineren.

Dessuten er han ansatt som nettopp det – medisiner. Trygderetten er en av de få rettsinstanser der det ikke bare er jurister.

Nei til ny periode. Hva nå da, har allrounderen lært noe i løpet av disse tre årene – bortsett fra at det går an å bo et annet sted enn i Nord-Norge?

– Jeg har lært vanvittig mye. Fordi jeg hadde så store mangler på forhånd. Hvordan jeg har gjort jobben som rådsleder får andre vurdere, men jeg vet at det ville vært enklere og jeg hadde nok også gjort jobben bedre hvis jeg hadde hatt en mer sentral bakgrunn fra funksjonshemmedefeltet. Forgjengerne mine hadde det. Det har kostet meg vanvittig mye arbeid å ta igjen bitte litte grann. Jeg har jobbet mye, brukt mye tid på å sette meg inn i grunnleggende problemstillinger.

– *Hvordan?*

– Jeg leser. Bøker. Tidsskrifter. Nettet. Henter informasjon hele tiden.

– *Ved siden av en krevende jobb. Hvor lenge orker du å fortsette med det? Om et knapt år er denne rådsperioden forbi. Hva sier du da?*

– Jeg kommer til å gi beskjed om at jeg ikke kan tenke meg å fortsette som rådsleder. Ikke fordi det ikke er en viktig oppgave – for det er det – men fordi jeg ikke makter å kombinere den med andre oppgaver jeg har.

– *Menig medlem av rådet?*

– Kanskje det. Hvis departementet vil.

Oppnevnt av Kongen i statsråd

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede (Rådet) er et rådgivende organ for offentlige instanser og institusjoner, særlig departementene og statsforvaltningen for øvrig.

Rådet skal:

- gi anledning til drøftinger mellom rådets medlemmer og representanter for offentlige instanser og institusjoner om spørsmål av betydning for likestilling av funksjonshemmede
- uttale seg om spørsmål det blir forelagt
- innhente informasjon om behov, problemer og løsningsområder lokalt og

regionalt og sentralt for å kunne komme med initiativ og tilrådinger overfor offentlige instanser og institusjoner

- kunne drive utadrettet informasjon

Rådet består av 14 medlemmer som til sammen representerer bred samfunnsmessig erfaring, og som har spesiell innsikt i funksjonshemmedes problemer og stilling i samfunnet. Rådet oppnevnes av Kongen som også oppnevner leder og nestleder.

Fra Reglement for Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

Etter én periode – fire år – som rådsleder gir Henning Aanes seg om et år. Arbeidspresset blir for stort. Men hvis departementet vil, kan det tenkes at han fortsetter som mening medlem.

FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Sprik mellom beslutninger og handling

«Det skjedde mye positivt for personer med funksjonsnedsettelse i 2009. Aller viktigst var at den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven trådte i kraft. Samtidig fikk kravet om universell utforming en stadig sterkere stilling i departementer, direktorater og flere offentlige dokumenter.

Likevel er det stadig et sprik mellom intensjoner og handling. En av de viktigste årsakene er at de som vedtar lover og fatter beslutninger, ikke selv skal iverksette dem. Et eller annet sted på veien fra rikspolitikkens vedtak og styringssignaler til den enkelte funksjonshemmede, blir vedtakene utvannet. Noen ganger forsvinner de helt.»

Leder Henning Aanes i rådets årsrapport for 2009.

Slår ned på diskriminering

– Holdningen i rådet er at vi vektlegger den generelle lovgivningen. Den skal gjelde også for funksjonshemmede. Vi er på vakt mot og slår ned på alt som smaker av diskriminering. Den holdningen ligger til grunn for alle sakene vi behandler.

Leder Henning Aanes til rådets nettside.

Må sees i sammenheng

«En utfordring for rådet, departementene og forvaltningen for øvrig, er å se politikkområder i sammenheng. Rådet har i hele denne perioden vektlagt tydelig at man ikke kan se sektorer og tjenestoområder uavhengig av hverandre. Det er fremdeles langt igjen før dette er en rød tråd i alle departementers politikkutforming.»

Leder Henning Aanes i rådets årsrapport for 2010.

Misfornøyd med valgkampen

– Jeg begriper ikke hvordan de har råd til å overse en så stor og ressurssterk gruppe i valg etter valg. Det snakkes om behovet for gjestearbeidere og endringer i skattereglene for å øke deltakelsen i arbeidslivet. Jeg tar ikke stilling til de ulike forslagene, men hvorfor gjøres det ikke mer for å dra nytte av de mange, mange funksjonshemmede som gjerne vil arbeide og som helt sikkert kommer til å gjøre en god jobb? Hvorfor sto ikke dét sentralt i en av eneste av de mange valgkampdebattene i radio og fjernsyn?

Leder Henning Aanes til rådets nettside etter avsluttet valgkamp i 2009.

Bredden i feltet. Mye arbeid. Javel. Har lært mye. Javel. Men hva med innholdet i det Henning Aanes har drevet med – og driver med – i Statens råd for likestil-

ling av funksjonshemmede? Hva er viktig? – Bredden i feltet. Det var det første jeg lærte. Og det er uten sammenlikning det viktigste. Funksjonshemmedefeltet angår

29. april 2008. Henning Aanes leder sitt første møte i Statens råd for likestilling av funksjonshemmede. FOTO: RUNE ANDERSEN

så mange – og hele deres liv. Arbeid, utdanning, samferdsel, kultur – ja, alt som angår oss alle enten vi er funksjonshemmede eller ikke. I rådet arbeider vi med alle disse områdene. Til daglig tenker de fleste ute i samfunnet ikke på denne bredden. Det gjorde i hvert fall ikke jeg før jeg kom inn i rådet. En annen lærdom er at funksjonshemming ikke er en sykdom.

Henning Aanes er et lesende menneske. Men som rådsleder har han lært på andre måter også:

– I rådet er det så mange kunnskapsrike og meningssterke mennesker at du kan bli sittende og måpe. Dem har jeg lært mye av. Det har imponert meg at selv om alle har sterke meninger, har vi alltid klart å diskutere oss fram til høringsuttalelser eller brev til departementene som vi kan samle oss om. Jeg leder et samlet råd, uten fraksjoner eller splittelser. Det setter jeg virkelig pris på. For meg har det vært en eneste lang opptur å være leder for Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

– *Det var da voldsomt.*

– Joda, det har vært noen nedturer også. Men i det store og hele en lang opptur.

Bevisst sleivete. Lege Henning Aanes har en Master of Public Administration fra Copenhagen Business School. Det er neppe der han har lært den møteledelsen han praktiserer. Han kan for eksempel slentre inn et par minutter for sent og fortelle hva han har opplevd på morgenkvisten:

– Da jeg hadde satt meg på toget oppdaget jeg at jeg hadde glemte lommeboka. Jeg kom meg inn i den konduktørløse vogna, der bare de som har månedsbillett får reise. På hele turen kastet jeg skremte blick over skulderen: Den lyden! Hva var det? En kontrollør? Nei, heldigvis. Jeg følte meg som en vettskremt guttunge. Det gikk bra. Jeg kunne puste lettet ut. Da var det godt å komme hit og ta en kake og en kopp kaffe i farten. For sent oppdaget at det ikke var våre kaker og vår kaffe, men de som har kurs i rommet ved siden av. Hvem er det som er på døra nå? Er det meg de er ute etter?

Mindre dramatisk, men fortsatt, sleivete kan han åpne møtet slik:

– Jeg har selvfølgelig lagt igjen sakspapirene på stuebordet hjemme. Kan jeg få et nytt sett?

Slik møter han tretten kunnskapsrike og engasjerte mennesker som kommer fra ulike landsdeler og som har tatt seg fri fra travle jobber for å delta i møter i Statens råd for likestilling av funksjonshemmede. Det tok tid før de vente seg til sjefens stil.

Sekretariatet hadde heller ikke opplevd noe liknende.

– *Jeg har en mistanke om at det er et bevisst grep du tar for å skape latter og god stemning?*

– Ja, det er helt klart. Dessuten er vi som kommer nordfra vant til å ha det litt moro.

– *Så du er ikke så surrete som du gir inntrykk av?*

– Jeg er distré, men ikke surrete. Jeg er så systematisk at det innimellom er på grensen til det tvangsnevrotiske. Til tross for en del tull og tøys har jeg sørget for at vi alltid har klart å komme gjennom sakslista. Noen har gitt uttrykk for at jeg da har vært for streng og kjørt for fort på møtene.

Bevisst spørrende. Rådslederens møteledelse, del to.

Litt sært kanskje, å bruke så mye plass på hvordan lukkede møter ledes. På den annen side: Disse mini-scenene kan bidra til å kaste lys over enkelte sider ved mannen så få visste noe særlig om da han ble oppnevnt til leder for Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

Gang på gang har rådsmedlemmene opplevd omtrent dette: Rådet skal behandle en stor sak. – Dette, sier rådslederen, – kan jeg nesten ikke noe om. Denne saken har en historikk som er ukjent for meg. Og hva skjer egentlig med dette dokumentet etter at vi har behandlet det? Hva er gangen videre? Hvem bør vi forsøke å påvirke?

Han spør og spør. Kan virke naiv. Nesten hjelpeløs.

– *Men jeg tror, Henning Aanes, at du kan og vet mer enn du i første omgang gir uttrykk for når du åpner for debatt om ulike saker. Min påstand er at også dette er et grep du bruker bevisst – for å få de andre til å kaste seg utpå.*

– Det kan du nok ha litt rett i. Men det er ikke bare det som ligger bak at jeg ofte er spørrende. Jeg er med åra blitt opptatt av at jeg ikke skal mene mer enn jeg har bakgrunn for. Jeg har alltid vært meningssterk, men er blitt mer og mer kresen på at jeg skal ha faktisk kunnskap som grunnlag for meninger.

– *Du gjør deg «dummere» enn du er?*

– Både ja og nei. Eller først nei. Det er så utrolig mye historie bak situasjonen for funksjonshemmede i samfunnet, så utrolig mange detaljer om funksjonshemmedes hverdager og de vanskelighetene de møter. Dette kan jeg ikke nok om. Mange i rådet kan mye mer enn meg. Derfor er det viktig å få dem på banen. Det var nei-svaret. Så ja-svaret: Jeg har høvelig god oversikt over samfunnet. Regelverk og roller, hvordan

beslutninger fattes og hvem som tar dem – både forvaltningsmessig og politisk – vet jeg ganske mye om. Jeg har alltid vært opptatt av å skjønne hvordan samfunnet er skrudd sammen.

Plassert av barnevernet. Det var ingen selvfølge at Henning Aanes skulle få en akademisk utdanning. Han har selv fortalt offentlig om sin barndom. Født i Narvik i 1950. Foreldrene ble skilt. Da Henning var ni år ble han fanget opp av barnevernet. Han var så heldig at han ble plassert hos et godt voksent ektepar på Tjeldøya. Der bodde han i ti år.

– Jeg har ni søsken; tre helsøsken, fire halvsøsken og to fostersøsken, sa han i et intervju som ble trykket i flere nordnorske aviser da han var fylkeslege i Nordland.

Han fortalte om livet på gårdsbruket på Tjeldøya:

– Der lærte jeg å være med i dagliglivet på bygda og på gården. Jeg visste det var bruk for meg, lærte å mestre mange praktiske oppgaver og fikk kunnskaper fra en hverdag rik på opplevelser. Nærkontakten med dyra på gården gjorde meg godt.

Myklebostad het stedet der han bodde. Der var de færre enn hundre mennesker, og det gikk det ingen vei dit. Fosterforeldrene snakket han varmt om i intervjuet:

– Far Torbjørn dreiv med gårdsbruk, men var mye borte på fiske og kvalfangst. Mor Magda bestyrte den ene av bygdas to landhandelsteder og dreiv et allsidig sjøbergingsbruk. Ute var det arbeid med bærplukking, jordarbeid og høyonn, grønnsakdyrking og vedhogst. I tillegg var det sauer og ullarbeid, høns og egg salg og innkjøpt kalv til oppføring. Far trengte også et par ekstra never når garnene skulle bøtes. Vi satt på kjøkkenet, og jeg tror bøteknutene vil sitte i fingrene for alltid.

De arbeidet nesten bestandig. Likevel ble det mer skolegang og medisinstudier i Oslo for Henning:

– Storebror Endre var den første på Myklebostad som gjennomførte gymnaset, bror Arve nummer to og jeg nummer fire.

Ikke enkelt. «Mer synlig råd» var overskriften på den første saken rådets nettsider hadde med Henning Aanes. Da var han fersk rådsleder. Da sa han at rådet burde bli mer aktivt også utad:

– Vi tar sikte på å la vår stemme bli hørt også i det offentlige ordskifte.

Lest i lys av innledningen til dette intervjuet er det nærliggende å stille dette spørsmålet:

– *Har rådet klart å markere seg?*

Unge Henning på vei fra Myklebostad til Statens råd for likestilling av funksjonshemmede. FOTO: PRIVAT

– Noe, men langt fra som ønsket. Jeg var vel ganske naiv. Det er ikke enkelt å komme på banen med et ganske ukjent råd og en helt ukjent leder. Men vi har nå utarbeidet en kommunikasjonsstrategi og fikk i april et bra oppslag i Aftenposten om FN-konvensjonen.

I regjeringens dokumenter. Men det viktigste kan ikke være å gjøre rådet kjent. Det viktigste må være arbeidet for å gjøre hverdagene bedre for mennesker med funksjonsnedsettelse.

– *Hva har dere fått til i løpet av disse tre årene?*

– Det er vanskelig å svare på. Vi har fått mer og bedre kontakt med departementer og direktorater, altså flere arenaer hvor vi kan drive påvirkning. Vi ser at rådets standpunkter gjenfinnes i regjeringens dokumenter og utspill, men det står jo ikke akkurat «dette har regjeringen fra rådet». Vi deltar på konferanser og seminarer og prøver å være klare i budskapet. Vi prøver å konsentrere oss om de viktigste problemene, og å gi ros når det er grunn til det. Dette er som med forebyggende arbeid: Det tar tid før resultatene kommer, og man må tilkjenne seg selv en del av æren.

– *Det er nesten ett år igjen av din lederperiode. Hva bør skje da?*

– Jeg regner med at departementet i forbindelse med avslutningen av rådsperioden ber rådsledelsen om et møte for å diskutere våre erfaringer. Hvilke tanker jeg har om rådet og dets oppgaver, tror jeg departementet skal få høre først. ■

– Det var kravene om universell utforming av de nye lokalene som gjorde at vi satte i gang med dans for bevegelseshemmede, sier daglig leder Camilla Samuelsen Matre (i forgrunnen) ved Extend Art of Dance i Tønsberg. En forrykende dans, *Marionettedokker*, forberedes til ti-års-jubileet 12. og 13. mai, i Oseberg kulturhus, Tønsberg. FOTO: UNN CHRISTENSEN

Hiphop og drivende rytmer i Tønsberg

Extend Art of Dance fyller ti år i år, og markerer jubileet med et stort show på Oseberg kulturhus i Tønsberg. Der vises den beste dansen gjennom ti år, i to forestillinger i mai. Marionettedokker er et av innslagene. Danserne som styrer marionettene, sitter i rullestol.

AV UNN CHRISTENSEN

Danseskolen Extend i Tønsberg har flere klasser for barn og ungdom med funksjonsnedsettelse.

– Det startet med at vi fikk pålegg om å gjøre skolen tilgjengelig for alle da vi flyttet inn i nye lokaler, sier daglig leder Camilla Samuelsen Matre. – Jeg tenkte først: «Er det nødvendig? Det er ingen

rullestolbrukere som danser.» Men, i det samme slo det meg «Hvorfor ikke? Dans er for alle, og det er utrolig viktig!» Det er flott at det er slike krav til den fysiske utformingen av bygningen.

Så satte vi i gang med å utlyse partier som var tilrettelagt for funksjonshemmede. Hver tirsdag har vi en time for barn og unge med utviklingshemning og andre forståelseshandikap. Her er det flere søkere enn plasser, og vi starter opp med nye partier til høsten. Hver torsdag har vi en gruppe med barn og unge over 12 år som har en bevegelseshemning. Seks elever og to instruktører, og det er et herlig liv!

Hiphop. Jeg er til stede den siste torsdagen før påske, og det går i hiphop og drivende rytmer. Først oppvarming, uttøying og styrketrening. Deretter en forrykende dans, som skal vises på Extends 10-års-jubileum 12. og 13. mai. *Marionettedokker* består av noen faste løp, men samtidig med mye plass for improvisasjon. Forslagene renner inn til hvordan den kan utvik-

les videre. Tempoet er høyt, stemningen løs og morsom. På slutten av timen kommer to ungdommer fra et annet parti inn: De er marionetter, som blir jaget rundt av mestrene i rullestol. Noen voldsomme kast, og de to gjestedanserne fyker gjennom lufta. Musikken er suggererende, dansen gjennomgås flere ganger, og de ler og morer seg underveis.

Fra munn til munn. – Hvordan gjorde dere dette kjent?

– Informasjonen om tilbudet har blitt spredt via en fysioterapeut, en artikkel i Tønsbergs Blad og fra munn til munn. Det er noe annet å trene sammen, gjennom dansen, enn hos en fysioterapeut. Det er selvsagt også fint, men det sosiale fellesskapet betyr så mye. Vi har det morsomt sammen, denne timen er veldig givende.

– Dette torsdagstilbudet er foreløpig bare for unge over 12 år. Jeg setter opp så mange klasser det er behov for til høsten, avslutter Camilla Samuelsen Matre. ■

Optimisme etter BPA-vedtak på Arbeiderpartiets landsmøte

Skuffelsen ble snudd til optimisme. Slik kan man oppsummere et par dager i april – fra fredagen da la regjeringen fram sitt forslag til ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester til Arbeiderpartiets landsmøte dagen etter fattet sitt vedtak om brukerstyrt personlig assistanse, BPA.

«Raser mot brutte Ap-løfter,» brukte Dagsavisen som overskrift på sin sak om BPA dagen etter at helseministeren presenterte lovforslaget. Norges Handikapforbund, Norsk Forbund for Utviklingshemmede og Uloba arrangerte en demonstrasjon utenfor Folkes Hus i Oslo, der Arbeiderpartiet hadde sitt landsmøte. Som så mange ganger før krevde de at BPA skal bli en lovfestet individuell rett.

Knepent nederlag. I landsmøtesalen var meningene delte. Motstanderne mente det ville bli for dyrt å innfri kravet. De vant avstemningen – så vidt. 150 mot 148 stemmer. Samtidig sa lederen av redaksjonskomiteen, Ingalill Olsen, at vedtaket var et langt skritt i retning av lovfesting. Hun viste til at kostnadene ved innføring av lovbestemt BPA skal utredes i samarbeid med funksjonshemmedes organisa-

sjoner og KS, Kommunenes interesseorganisasjon.

– Utrolig skuffende at vi tapte når vi var så nær, kommenterte FFOs assisterende generalsekretær Jarl Ovesen i Aftenposten.

Det var den første reaksjonen. De neste var mer preget av optimisme.

LDO vil ha lovfestet BPA

Blant dem som reagerte på at regjeringen ikke vil lovfeste individuell rett til BPA er Likestillings- og diskrimineringsombudet, LDO. I en pressemelding på www.ldo.no skrev ombudet samme dag som lovforslaget ble presentert at det verken er i tråd med overordnede målsettinger for samhandlingsreformen eller formålsparagrafen i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

LDO oppfordrer politikerne og Stortinget til å sikre rettighetsfesting. «LDO mener det er grunnleggende at ikke likestilling for funksjonshemmede får vikeplikt i det videre arbeidet med samhandlingsreformen, til fordel for kommunal selvråderett og høyst usikre kostnadsoverslag,» skriver ombudet i pressemeldingen.

På sin nettside skrev FFO:

«Med landsmøtevedtaket i Arbeiderpartiet i helga og Frp, Høyres, Venstres, KrF og SVs tidligere klare ja til rettighetsfesting av Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA) er ikke spørsmålet om det blir, men når.»

«En gledens dag.» Og nå sa Ovesen: – Selv om vi gjerne skulle sett et rungende ja til rettighetsfesting på Aps landsmøte er det ingen tvil om at også de ønsker en rettighetsfesting av BPA. Forslaget har en massiv og entusiastisk støtte. Med flertallets vedtak om en partssammensatt utredning tar det bare litt lenger tid.

Norges Handikapforbund mener at Arbeiderpartiets landsmøtevedtak er et skritt i riktig retning.

– Selv om vi ikke oppnådde vårt opprinnelige ønske om en full rettighetsfesting, innebærer dette vedtaket at vi kan komme i mål med denne saken på sikt. Måten denne saken har vært løftet fram av interne krefter i Arbeiderpartiet på, viser også at vi har sterke støttespillere på Stortinget, kommenterte forbundsleder Arne Lein på Handikapforbundets nettside.

«Viktig delseier! Vi har nådd en viktig milepæl i kampen for rettighetsfesting av BPA,» kunne man lese på Ulobas nettside.

«En gledens dag,» skrev Norsk Forbund for Utviklingshemmede på sin nettside. ■

Får fly uten ledsager

Norwegian har snudd. Selskapet pålegger ikke lenger rullestolbrukere å ha med seg en ledsager på flyet. Det skjer etter at Norges Handikapforbund iverksatte en landsomfattende boikott av Norwegian.

Handikapforbundet mente det var urimelig at rullestolbrukere i praksis måtte betale dobbelt så mye som andre når de skulle fly – fordi de måtte ha med ledsager. Også Luftfartstilsynet reagerte.

På sin nettside www.norwegian.no skriver Norwegian:

«De aller fleste passasjerer med redusert mobilitet kan reise uten ledsager med oss i Norwegian. For å ivareta sikkerheten

til alle passasjerer, inkludert passasjerer med redusert mobilitet, og å unngå at en eventuell evakuering forsinkes er det imidlertid enkelte reisende som må ha med seg egen ledsager på reisen. [...]

For å reise uten ledsager må den reisende kunne:

- løsrne setebeltet
- ta på seg en redningsvest
- forlate setet og komme seg til en nødutgang uten hjelp
- ta på seg en oksygenmaske
- forstå sikkerhetsinstruksjoner gitt av kabinbesetningen (enten muntlig eller visuelt)»

Hareides helside

Dagsavisen har på sin sisteside et intervju med mennesker som er aktuelle i nyhetsbildet. Et av spørsmålene alle får, er:

– Hvis du fikk en helside i Dagsavisen i morgen, hva ville du fylt den med?

Lederen for Stortingets transport- og kommunikasjonskomité, Kristelig Folkepartis Knut Arild Hareide, svarte slik:

– Da ville jeg fokusert på dem som har en funksjonshemming, og likevel er i stand til å arbeide, men ikke får muligheten til det. Mange med funksjonshemninger blir nemlig stengt ute fra arbeidsmarkedet på grunn av våre holdninger, fordi vi ikke klarer å tenke nytt og alternativt.

Tre av fire i arbeid – de fleste tjener godt i en trygg stilling

«Spørreundersøkelser har en tendens til å avdekke hindringer og hva som bidrar til at folk ikke kommer i jobb. Våre casestudier sier mer om det å lykkes.

58 prosent av dem som er uten jobb i dag, tror at de helt eller ganske sikkert kommer til å jobbe i framtiden.»

AV RUNE ANDERSEN

Sitatet er fra forskerne Sveinung Legard og Hans Chr. Terjesens presentasjon av en omfattende undersøkelse om unge funksjonshemmede og deres forhold til arbeidslivet.

På et Afi-forum i april orienterte de om resultatene, som viser at flertallet av de unge funksjonshemmede som deltok i undersøkelsen er i utdanning eller arbeid og at de tjener godt i en trygg stilling. Men det finnes også problemer og utfordringer.

Mange spørsmål. Ifølge Arbeidsforskningsinstituttet, Afi, er dette den hittil største spørreundersøkelsen blant unge med funksjonsnedsettelse. Forskerne har også gjennomført dybdeintervjuer med ni unge med funksjonsnedsettelse og deres støttespillere i familie, skole, Nav og flere andre instanser.

De ville blant annet ha svar på disse spørsmålene:

Hvilke faktorer har vært avgjørende for at de unge har kommet dit de er i dag? Hva skal til for at unge med funksjonsnedsettelse skal få en jobb og ikke bli arbeidsløse eller trygdet? Hvilke synspunkter, erfaringer og opplevelser har de unge selv? Hvilken støtte og innsats hjelper? Når og hvordan er det viktig å sette inn innsatsen?

Arbeidsdepartementet tok initiativet til undersøkelsen, som er en del av en større OECD-undersøkelse.

Mange svar. Sveinung Legard gjennomgikk spørreundersøkelsen og oppsummerte:

Nærmere tre firedeler av dem som ikke er i utdanning, har jobb. De fleste tjener godt – 64 prosent 300 000 kroner eller mer. De har en trygg stilling og opplever ikke hindringer knyttet til funksjonsnedsettelse eller sykdom.

Et mindretall opplever vanskeligheter med å komme seg i jobb. De tjener lite og er ikke fornøyd med sin stilling. Rundt halvparten av dem opplever vanskeligheter knyttet til annet enn funksjonsnedsettelsen. Viktigst er utfordringer knyttet til tilrettelegging, arbeidskapasitet, fleksibilitet og fordommer.

Et flertall av dem som er utenfor arbeidsmarkedet har opplevd overgangen fra utdanning til livet etterpå som vanskelig. De har savnet rådgivning om muligheter til utdanning og arbeid og støtte til å kombinere arbeid og studier med funksjonsnedsettelse eller sykdom. De som får uføretrygd har primært søkt om den på grunn av dårlig helse.

Høyere utdanning og lang arbeidserfaring oppveier noen av hindringene knyttet til funksjonsnedsettelse eller sykdom og øker sannsynligheten for å være i jobb.

Arbeidsmarkedstiltak eller offentlige og sosiale tjenester knyttet til å ha funksjonsnedsettelse snur ikke «marginalseiseringsforløpet» til dem som deltar i undersøkelsen.

Hva bør gjøres? Legard oppsummerte utfordringene i fire spørsmål:

Hva kan gjøres for å bedre rådgivning om utdannings- og yrkesvalg for personer med funksjonsnedsettelse og lærevansker?

Hvordan er det mulig å legge til rette for kombinasjon av utdanning og arbeid med funksjonsnedsettelse eller sykdom blant dem som opplever å ha dårlig helse?

Hvordan kan arbeidsmarkedstiltak og offentlige tjenester utformes for i større grad å motvirke marginaliseringstendenser?

Undersøkelsen

Spørreskjemaet er utformet av OECD. Undersøkelsen er web-basert.

Den omfatter 707 respondenter i aldersgruppen 19-35 år. De har gjennomført hele eller deler av videregående skole. Flere har høyere utdanning.

I tillegg kommer dybdeintervjuer.

I sikker jobb med god betaling. For å komme dit trenger de fleste realisme, en plan, et nettverk og utholdenhet.

FOTO: RUNE ANDERSEN

Hva kan gjøres for å bidra til at unge med funksjonsnedsettelse kan få tilgang til høyere utdanning, og til å holde fast på en jobb når de først har fått den?

Realisme og plan. Hans Chr. Terjesen orienterte om intervjuer med ni studenter og arbeidstakere – og viktige personer i deres nettverk.

Alle har sin egen, unike beretning. Likevel mener Terjesen at det er mulig å dele dem inn i to hovedgrupper: De som har «lykkes mot alle odds», og de som hele veien har hatt «systemet på laget».

All individuell ulikhet og de to hovedgruppene til tross: Ifølge Terjesen viser materialet at det finnes én fellesnevner bak alle suksesshistoriene:

– Realisme er en nøkkel for å lykkes. Dessuten kreves det en plan.

Nettverk og utholdenhet. – Men realisme og planlegging er ikke nok alene. En svært viktig faktor for lykkes, er at man har et nettverk som spiller på lag med en. Det viktigste nettverket er familien. Alle vi har snakket med har fått mye hjelp av sin familie. Og alle trekker fram én person som spesielt viktig: Mor.

Terjesen trakk i tillegg fram en egenkap som kreves av alle for å lykkes: Utholdenhet.

Toppmøte om funksjonshemmede diskuteres i FN

FNs generalforsamling vurderer et toppmøte i 2012 om å inkludere funksjonshemmede i all utvikling og alt arbeid.

– Vi som deltok på konferansen «Mainstreaming Disability in Development Cooperation» i Oslo i slutten av mars, ønsker å samarbeide med FN om dette, sier spesialrådgiver Ann-Marit Sæbønes.

AV UNN CHRISTENSEN

28. og 29. mars 2011 arrangerte Norad en stor konferanse i Oslo, i samarbeid med FNs spesialrapportør for funksjonshemmede. Temaet var «Mainstreaming Disability in Development Cooperation», – integrering av funksjonshemmede i alt utviklingsarbeid.

Spesialrådgiver Ann-Marit Sæbønes i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, som arbeider for FNs spesialrapporter Shuiab Chalklen, ledet konferansen sammen med seniorrådgiver Gisle Hagen fra Norad. Den ble åpnet av miljø- og utviklingsminister Erik Solheim.

Han understreket at han ville se hvordan Norge kunne arbeide videre med konklusjonene fra konferansen, med det for øye å integrere funksjonshemmede i utviklingsarbeid.

På konferansen ble det diskutert hva det planlagte toppmøtet bør inneholde.

Fra hele verden

På konferansen i Oslo deltok mennesker fra hele verden, – fra ulike FN-organisasjoner, mottaker- og giverland, NGOs og DPOs (funksjonshemmedes organisasjoner).

Det var to fulle dager med foredrag, gruppearbeid og paneldiskusjoner.

Det utarbeides nå en rapport med alle innspillene som kom.

Om det blir et slikt toppmøte, avgjøres til høsten.

– Vi er opptatt av å diskutere hva et toppmøte innebærer, blant annet er det en forutsetning at det er toppolitikere til stede og at det vedtas en erklæring. For at det skal bli et skikkelig resultat av hva som skjer med tusenårsmålene etter 2015, må statslederne være der, understreket Sæbønes.

Fikk ideer. – Alle deltakerne ble bedt om å sende inn fem utfordringer og fem løsninger på forhånd. Gjennom gruppearbeid, paneldiskusjoner og plenum arbeidet vi med å løse dem i fellesskap. Det er nå etablert et nettverk. Mange fikk ideer til hvordan de kan arbeide i hjemlandet med disse problemstillingene, fortsetter Sæbønes.

– Vi som arrangerte konferansen, skal nå summere opp resultatet i form av en rapport og arbeide videre for å sette disse problemstillingene på dagsordenen i prosessen fram mot det planlagte toppmøtet i FN. Det var flott av Norad å bevilge penger til konferansen og dessuten ansatte en person som arbeidet i tre måneder med å forberede den, sier Ann-Marit Sæbønes.

Under konferansen var fem grupper i arbeid, innen temaene: Arbeid, utdanning, bevisstgjøring (Attitude and Awareness),

multilateralt samarbeid og stat til stat-samarbeid, som la fram en rekke forslag.

Skole en menneskerett. Utdanning er et menneskerettsspørsmål – ikke bare utviklingsspørsmål. Utdanning er for viktig til å overlates til utdanningssektoren alene, sa gruppas referent, som ønsket samarbeid, ikke konkurranse, mellom sektorene.

– Denne gruppa ønsket å revitalisere tusenårsmålene, og ville se både på de formelle og uformelle strukturene som må endres, sier Ann-Marit Sæbønes.

– En tredel av de som ikke går på skole, er barn med funksjonsnedsettelse, fortsetter hun. Ingen snakker om dette, og få organisasjoner sier at de inkluderer barn og unge med funksjonsnedsettelse i sitt arbeid. Finnene ville imidlertid ta initiativ til fellesnordisk utspill overfor UNESCO slik at det blir sterkere fokus på tusenårsålet om skole og grunnlæring for alle, inkludert barn med funksjonsnedsettelse, sier Sæbønes.

FN-konvensjonen. 98 land og EU har ratifisert FN-konvensjonen om funksjonshemmede. Sæbønes ønsker ikke å kommentere det faktum at Norge ikke har ratifisert den ennå, men understreker at vi har signert.

forts →

– Så vidt jeg vet er det første gang det blir arrangert et der representanter fra FN-systemet, og fra regjeringers administrasjon og funksjonshemmedes organisasjoner både i sør og nord deltar, sier spesialrådgiver Ann-Marit Sæbønes, som ledet konferansen.

– Artikkel 32 innebærer at utvikling også skal nå mennesker med funksjonsnedsettelse. Både land som yter og mottar bistand har ansvar for å gjennomføre konvensjonen, påpekte hun.

Dette er et momentum i historien, det er nå vi har mulighet til å løfte spørsmålet om funksjonshemmede opp på dagsordenen, og det er viktig at vi utnytter denne situasjonen, understreker hun.

– Hva var viktigst for deltakerne på konferansen?

– Et tema som stadig gikk igjen, var at det er viktig med et bestemt sted i administrasjonen som har ansvar for at bistanden ivaretar hensynet til funksjonshemmede. Mange bistandsorganisasjoner arbeider systematisk med å sørge for at hensynet til funksjonshemmede blir ivaretatt, ikke minst i USAID og UNICEF. Australia er i gang med et imponerende arbeid til tross for at det bare har pågått i to år, og både Tyskland og Finland arbeider bra. Så det er mange lyspunkter, tross alt.

Overføring av kunnskap. – Et annet viktig tema fra konferansen, var behovet for bedre statistikk. Ofte brukes mangel på kunnskap som en unnskyldning for ikke å gjøre noe. Det er viktig å bidra til at kunnskapsbasert praksis og statistikk blir samlet på en måte som gjør at hvert enkelt land kan bruke kunnskap i politikktutforming, sier Ann-Marit Sæbønes.

Rollen til funksjonshemmedes organisasjoner og behovet for å bygge allianser, var også sentrale temaer. Hvordan kan regjeringene bruke organisasjonenes kunnskap, og hvordan kan FN-organisasjonene arbeide systematisk i dialog med funksjonshemmedes organisasjoner? European Disability Forum har en representant i styret til European Women Lobby, og slike allianser utenfor egne organisasjoner er viktig. Hvem kan vi gå i kompaniskap med? Hvor ligger motkreftene? FNs konvensjon har et eget avsnitt om internasjonalt samarbeid, minnet Sæbønes om.

Rapporten fra seminaret vil bli oversendt DESA, som utarbeider dokumentene som ligger til grunn for avgjørelsen i FNs generalforsamling. ■

FOTO: RUNE ANDERSEN

Universell utforming også i neste Nasjonal transportplan

Arbeidet med Nasjonal transportplan 2014-2023 er i gang. Ett av de fire hovedmålene er at transportsystemene skal være universelt utformet.

I retningslinjene for samferdselsetatenes og Avinors arbeid med planen ber Samferdselsdepartementet om at visjonen om et universelt Norge i 2025 legges til grunn i arbeidet med å utvikle og tilrettelegge transportsystemet, slik at flest mulig sikres en god mobilitet og at man i størst mulig grad unngår spesialløsninger.

Departementet ber etatene og Avinor legge fram et forslag til etappemål for universell utforming innen 1. juli i år.

«Etappemål må synliggjøre at hele reisekjeden skal ivaretas. Utviklingen av et universelt utformet transportsystem krever nært samarbeid mellom aktørene. Det understrekes at fylkekommunene selv må vurdere og prioritere tiltak for universell utforming innenfor gjeldende regelverk og økonomiske rammer,» står det i retningslinjene.

13 millioner til forsøk med bestillingstransport og TT

Samferdselsdepartementet har fordelt 13 millioner kroner til seks fylkeskommuner som deltar i et prøveprosjekt for bedre samordning av bestillingstransport og tilrettelagt transport.

Prosjektet startet i 2009 og avsluttes i 2011. Det skal evalueres i løpet av året.

Hovedformålet med prosjektet er å finne løsninger som øker mobiliteten til dem som trenger spesielle transportløsninger.

«Departementet ønsker å kartlegge om

en bedre samkjøring av bestillingstransport og tilrettelagt transport (TT) vil kunne gi utnyttelse av ressursene,» skriver Samferdselsdepartementet i en pressemelding.

De 13 millionene som ble fordelt i april er bevilget over statsbudsjettet for 2011.

Pengene gikk til disse fylkeskommunene: Vest-Agder (4,4 mill. kr), Østfold (2,35 mill.), Nord-Trøndelag (2,5 mill.), Sogn og Fjordane (1,5), Telemark (1,14) og Oslo (800 000).

Fritidstilbud til alle – mange steder

Grenselaus fritid – om å inkludere barn og unge med funksjonsnedsettelse i fritidsaktiviteter er tittelen på et inspirasjonshefte Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har gitt ut. Der kan man lese om hvordan Oslo, Bodø, Trondheim, Gjøvik, Bærum, Kongsberg og Kristiansand kommuner har arbeidet for å

tilby et godt fritidstilbud for barn og unge med funksjonsnedsettelse.

Journalist Frode Aga i PR-Operatørene har skrevet heftet.

Det er sendt til kommuner, fylkeskommuner og frivillige organisasjoner. Det kan også lastes ned fra www.regjeringen.no/nb/dep/bld

Rådet går direkte til statsministeren

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede vedtok enstemmig på sitt februar møte å be statsminister Jens Stoltenberg sørge for at Norge snarest mulig ratifiserer FN-konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne.

Vanligvis henvender rådet seg til ett eller flere departementer. Dette er trolig første gang rådet i sin over 40 år lange historie skriver direkte til statsministeren.

100 land – ikke Norge. – Det viser hvor viktig vi mener denne saken er. Vi har arbeidet for den i lang tid. Nå mener vi at tiden er inne til å gå direkte til statsministeren. På den måten vil vi løfte saken opp fra de enkelte departementer til regjeringen som sådan, sier rådsleder Henning Aanes.

Verken han eller resten av Statens råd for likestilling av funksjonshemmede kan se noen god grunn til at Norge ikke allerede har ratifisert FN-konvensjonen.

Sverige og Danmark er blant de rundt 100 land som har ratifisert konvensjonen.

Kommunikasjonsstrategi. For første gang har Statens råd for likestilling av funksjonshemmede fått sin egen kommunikasjonsstrategi. Etter et omfattende forarbeid vedtok rådet den på sitt februar møte.

Rådets viktigste oppgave er å gi råd til departementene og andre deler av statsforvaltningen. Men rådet kan også drive utadrettet informasjon og delta i samfunnsdebatten. I kommunikasjonsstrategien veies disse to hensynene opp mot hverandre.

– Debattutspill og informasjon til medier og allmennhet må aldri bli slik at det skader kontakten med myndighetene. Vår rolle som rådgiver må alltid være den viktigste. Samtidig innser vi at vi kan drive mer aktiv, utadrettet virksomhet enn vi hittil har gjort, sier Aanes.

Rådet har tre målgrupper for sitt informasjonsarbeid:

Fra rådets nettsted

www.srlf.no

Hver uke legger Statens råd for likestilling av funksjonshemmede ut en nyhets sak på sitt nettsted, www.srlf.no. Siden ikke alle Notabenes lesere regelmessig går inn på nettstedet, trykker vi noen av sakene derfra også i bladet.

- regjeringen, departementene og statsforvaltningen for øvrig
- kommuner og fylkeskommuner og deres råd for likestilling av funksjonshemmede
- allmennheten.

I kommunikasjonsarbeidet skal rådet blant annet:

- ha jevnlig møter med politisk ledelse i aktuelle departementer
- ha en egen nettside med aktuelle saker om rådets arbeid
- utgi bladet Notabene
- etablere rådet på sosiale medier
- være synlig på Bufdirs inter- og intranett
- annet hvert år arrangere konferanser om aktuelle temaer
- delta på konferanser og seminarer.

Slik kan transportmidlene bli tilgjengelig for flere

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede er opptatt av at hele reisekjeden skal være universelt utformet. Derfor har det skrevet brev med innspill til to departementer.

Rådet minner om at IKT og ITS (intelligente transportsystemer) er viktige redskaper i arbeidet for å gjøre transportmidlene tilgjengelige for alle.

Samferdselsdepartementet har utarbeidet en strategi for intelligente transportsystemer. Det er positivt, skriver rådet i et brev til departementet.

Slik kan det bli bedre. Fornøyd er rådet likevel ikke, framgår det av brevet:

«Selv om det utarbeides planer og strategier, ser det ut som om transportetatens praksis varierer i forhold til brukervennlighet, sikkerhet og trygghet. Eksempler på at ITS i transportsektoren ikke fungerer optimalt og forslag til løsninger kan blant annet være:

- Informasjon i krisesituasjoner eller uforutsett driftsstans når ikke alle reisende. I praksis kan nå all informasjon gis eller innhentes ved enkle informasjonskanaler som tekstmeldinger, bruk av internett eller annen teknisk løsning.
- Ved kjøp av nye togsett må disse være universelt utformet når det gjelder bruk av ITS som informasjonskanal. Videre må eksisterende tog oppgraderes i forhold til ITS slik at reisende får den informasjonen de skal ha i krisesituasjoner ved uforutsett driftsstans. Dette kan enklest gjøres ved å sette opp skjermer hvor viktig informasjon meddeles. For å fange opp flere mennesker, bør togpersonalet i tillegg ved personlig tilstedeværelse informere om situasjoner som kan påvirke passasjerenes sikkerhet.
- Flere flyselskaper bruker sikkerhetsinstruksjoner på TV skjermer som ikke er tekstet. Dermed får ikke alle med seg sikkerhetsbudskapet. Løsningen bør være at informasjonen tekstes. I tillegg bør kabinpersonalet informere om situasjoner som kan påvirke de reisendes sikkerhet.»

Mange har ansvar. Statens råd for likestilling av funksjonshemmede har skrevet brev om det samme temaet til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, som har ansvar for å samordne politikken for mennesker med funksjonsnedsettelse.

«Vi anmoder Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) om å bidra til en helhetlig samferdselspolitikk der føringene er like eller tilsvarende for alle etater som blir berørt. Aktuelle departementer og direktorater er blant annet Fiskeri- og kystdepartementet (FKD) når det gjelder Kystverket og havner og Nærings- og handelsdepartementet (NHD) når det gjelder Sjøfartsverket og flytoget. Målet må være at hele reisekjeden skal være universelt utformet,» skriver rådet.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven stiller krav om universell utforming, påpeker rådet. Samtidig minner det om at det er rimeligere å gjøre ting riktig med en gang enn å måtte rette opp i etterkant.

Misfornøyd med mange departementer

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede har i alle år vært misfornøyd med at det er vanskelig å få god nok kontakt med flere departementer. Det er blitt bedre, men langt fra godt nok, framgår det av rådslederens innledning til rådets årsrapport for 2010.

Rådsleder Henning Aanes innleder årsrapporten slik: «Det er ingen grunn til å legge skjul på at rådet har slitt med å få til en god dialog med flere av departementene. Det er derfor gledelig at rådet etter møtet med Statssekretærutvalget for den samlede politikken for funksjonshemmede i juni 2010 har merket en betydelig økt etterspørsel etter rådets kompetanse og synspunkter. Likevel er det fremdeles store og tunge departementer der det er vanskelig å komme gjennom både til administrasjon og politisk ledelse. En utfordring framover er å gjøre samhandlingen mindre personavhengig, slik at den blir mindre sårbar for endringer, først og fremst blant statssekretærene.»

Savner sammenheng. Aanes påpeker at det er viktig for så vel rådet som

departementene og forvaltningen for øvrig å se politikkområder i sammenheng: «Rådet har hele denne perioden vektlagt tydelig at man ikke kan se sektorer og tjenesteområder uavhengig av hverandre. Det er fremdeles langt igjen før dette er en rød tråd i alle departementers politikkutforming.»

Vil ha flere i arbeid. Rådet har også i 2010 vært opptatt av at arbeid er like avgjørende for mennesker med funksjonsnedsettelse som for alle andre.

På dette området har det skjedd noe. Aanes mener det er positivt at Regjeringen har lagt tyngde bak arbeidet for å øke yrkesdeltakelsen for funksjonshemmede, og rådet er fornøyd med å være trukket inn i dette arbeidet gjennom faste møter med statssekretær Gina Lund i Arbeidsdepartementet.

Også i møter med andre departementer har rådet understreket hvor viktig sysselsettingspolitikken er.

Viktige underliggende direktorater. Men for Statens råd for likestilling av funksjonshemmede er det ikke nok å ha kontakt med departementene. Konkretiseringen av politikken blir i økende grad lagt til direktoratene. Rådet mener det fjerner viktige beslutninger fra politisk kontroll.

«Rådet prøver derfor å heve blikket i vår kontakt med direktoratene, enten det

er NAV, Vegdirektoratet, Jernbaneløstellet eller Riksantikvaren, for å nevne noen vi har hatt møter med gjennom året,» skriver Aanes.

Savner dokumentasjonssenter, forskning og FN-konvensjon.

Andre punkter i rådsleder Henning Aanes' innledning:

- Rådet savner et dokumentasjonssenter for funksjonshemmedes levekår.
- Det uroer rådet sterkt at ingen prosjekter finansiert gjennom Forskningsrådets program for velferd, arbeid og migrasjon i 2010 har personer med funksjonsnedsettelse eller relaterte problemstillinger som forskningstema.
- En stor bekymring for rådet er at Regjeringen har utsatt ratifiseringen av FN-konvensjonen for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse.

Hele årsrapporten

Rådets årsrapport for 2010 inneholder mye mer enn lederens innledning. Alt rådet har gjort på ulike politikkområder listes opp og gjennomgås. I rapporten finnes også en oversikt over rådets medlemmer, sekretariatets sammensetning og rådets reglement.

Hele årsrapporten ligger på rådets nettside.

Ber om bedre forhold for funksjonshemmede i rettsapparatet

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede er bekymret over behandlingen mennesker med funksjonsnedsettelse får i rettsapparatet.

På sitt møte i Oslo 30. og 31. mars vedtok rådet å anmode Justis- og politidepartementet om å sette ned en arbeidsgruppe for å kartlegge rettssikkerheten for mennesker med funksjonsnedsettelse. Gruppen bør også foreslå tiltak som bedrer forholdene.

Dobbel straff. Utgangspunktet for rådsbehandlingen var blant annet Fafo-forsker Hilde Haualand's ferske undersøkelse som viser at kunnskapen om og tilretteleggingen

for funksjonshemmede i fengsler er usystematisk, og at oppfølgingen er tilfeldig. Haualand er medlem av Statens råd for likestilling av funksjonshemmede, men undersøkelsen har hun laget i Fafo-regi.

Rådet mener at Haualand's undersøkelse er viktig. Likevel ber det om mer forskning. Det er ikke nok å få oversikt over hva som skjer i fengslene. Ny forskning må ta for seg hele prosessen – fra anmeldelse, via pågrep, domstolsbehandling, straffutmåling og soning til ettervern. I hele kjeden opplever mennesker med ulike typer funksjonsnedsettelse å bli diskriminert, fordi kunnskapen om disse gruppene er mangelfull. Mye av det de sier og gjør blir

feiltolket. Noen får ikke med seg det som skjer – for eksempel fordi de er svaksynte, hørselshemmede eller er utviklingshemmede. Bevegelsehemmede møter unødvendig barrierer, påpeker rådet.

– Funksjonshemmede får en slags dobbel straff, fordi det ikke er tilrettelagt for dem, sier rådsleder Henning Aanes.

Vil ikke vente på forskning. På sitt møte vedtok rådet å ta opp problemet i et brev til departementet.

Når rådet ber om at det i tillegg til mer forskning bør settes ned en arbeidsgruppe, er det fordi det mener noe må gjøres før nye forskningsresultater foreligger.

Vil ha bedre brannsikkerhet for funksjonshemmede

Brannsikkerheten for mennesker med funksjonsnedsettelse er for dårlig. Det bekymrer Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

Derfor har rådet gitt et skriftlig innspill til brannsikringsutvalget. Der slås det fast at brannsikkerhet for mennesker med funksjonsnedsettelse er et viktig tema. Rådets utvalg for tilgjengelighet har i sin behandling av saken hatt besøk av Wenche Flø Haug, som er brannrådgiver i Multiconsult og som har skrevet masteroppgave om universell utforming og rømningssikkerhet.

Flere enn funksjonshemmede.

Rådet slår fast at det er for svak bevissthet i befolkningen om behovet for evakueringsplaner som omfatter mennesker med bistandsbehov. Og selv om rådsinnspillet først og fremst tar for seg mennesker med funksjonsnedsettelse, dreier det seg om flere enn dem. Rådet minner om at «disse problemstillingene også vil gjelde personer som i en gitt situasjon eller for en kortere periode vil ha problemer med å evakuere raskt, for eksempel om man går på krykker etter benbrudd, har med små barn, eller man har problemer med å forstå norsk språk».

Dessuten må man huske at funksjonshemmede er flere enn rullestolbrukere og

andre bevegelseshemmede: «Det er like viktig å legge til rette for varsling og evakuering av personer med syns-, hørsels- og kognitive funksjonsnedsettelse, orienteringsproblemer mv., som ikke selv oppfatter eksisterende varsling eller klarer å komme seg ut på egen hånd i nødssituasjoner».

Heis når det brenner. Rådet mener at mange har for stor tillit til at brannvesenet skal hjelpe dem som ikke klarer å komme seg ut på egen hånd. Men eiere og brukere har et selvstendig ansvar for å planlegge og iverksette det som er nødvendig for at alle skal komme i sikkerhet.

Dagens regelverk tillater ikke bruk av heis ved brann. Når brannalarmen går, settes heisene ut av funksjon. Slik bør det ikke alltid være, mener rådet: «Hva er grunnen til at en effektiv evakueringsmetode stenges dersom brannen er i et annet sted av bygget? Det bør lages rutiner for bruk av heis ved brann. Et annet alternativ er å opprette evakueringsheiser, som vil kunne fungere selv ved brann.»

Dette bør gjøres. Statens råd for likestilling av funksjonshemmede avslutter sitt innspill til brannsikringsutvalget med en punktvis oppsummering av hva som bør gjøres.

På statlig nivå:

- Forankre plikten til planer for varsling og evakuering i lov og forskrift.

- Utrede mulighetene for å kreve installasjon av evakueringsheiser i nye bygg samt vurdere om eksisterende heiser kan anvendes som evakueringsheiser.
- Utrede retningslinjer og veiledere for ulike typer av bygninger.
- Forskning på evakueringsmetoder for personer som ikke klarer å komme seg ut på egen hånd ved brann.
- Hente kunnskap og erfaring fra inn- og utland og systematisere disse dataene slik at gode løsninger kan anvendes i alle kontorbygninger.
- Informasjon.

På lokalt/regionalt nivå:

Ansvarsavklaring mellom brannvesen og eier/bruker av bygninger.

I bygninger:

- Personlige evakueringsplaner.
- Organisatoriske tiltak, herunder generelle rutiner, inkludert evakuering av møterom med eksterne deltakere mv.
- Opplæring av bestemte ansatte som medhjelpere ved evakueringssituasjoner.
- Påse at alle kontorbygninger har rutiner som ivaretar personsikkerheten, slik at alle personer blir varslet ved brann, for eksempel ved blinkende lys eller PC-skjermer.
- Plikt til å avdekke kritiske punkter/områder.

Rådet på nett

Nettstedet til
Statens råd for likestilling av funksjonshemmede
oppdateres hver uke

www.srlf.no

Merk deg!

Nedleggelsen av Notabene – i det minste papirutgaven, som har kommet ut i 30 år – er det mest konkrete uttrykket for sulteføringen av Statens råd for likestilling av funksjonshemmede de siste seks-sju årene. Dette kom like etter en leserundersøkelse og evaluering som viste at Notabene står veldig sterkt faglig og på andre måter. Det er også alene som tidsskrift i funksjonshemmedefeltet uten å være tilknyttet noen interesseorganisasjon.

Vi skal ikke bry dere for mye med tall, det holder med at rådets årsbudsjett nå er 40 prosent av 2004-budsjettet, i kroner. I praksis er vi da nede på en reduksjon til en tredjedel.

Men oppdraget er uendret, antall medlemmer av rådet økt og den geografiske spredningen beholdt. Viktigst er det imidlertid at store og viktige saker for funksjonshemmede har preget feltet de siste årene – og vil gjøre det fremover. Rådet har her vært veldig klar på å fremheve et overordnet og prinsipielt perspektiv i sammenhenger der sektoransvarsprinsippet har lett for å føre til oppstykkning og manglende sammenheng.

Samtidig har rådet måttet skjære ned på antall møter og forenkle møteformen, og sekretariatets ressurser strekkes til bristepunktet. Viktige oppgaver som å innhente, systematisere og formidle informasjon samt annen utadrettet virksomhet er prioritert ned eller bort.

På den positive siden har rådet opplevd utvidet kontakt med flere av de 11 departementer som deltar i regjeringens arbeid for funksjonshemmede. Viktigst for tiden er rådets involvering i utarbeidelsen av regjeringens sysselsettingsstrategi for funksjonshemmede. Den økte møte- og seminaraktiviteten krever på den andre siden mye av sekretariatet.

Hvilke forventninger har regjeringen til rådet? Spørsmålet ble stilt i et brev rådet sendte «moderdepartementet» BLD den 30. mars 2011, med tittelen Nedprioritering av politikken for mennesker med funksjonsnedsettelse. Der skrives det også: «En ting er en nedprioritering av rådet. Vi er langt mer bekymret for hva dette signaliserer i forhold til politikken for personer med funksjonsnedsettelse i sin helhet.»

Vi venter spent på svaret. Det får dere altså ikke lese i Notabene, men på www.srlf.no.
Bruk nettsiden vår! Vi har planer for å gjøre den enda bedre.

Rådet vil, på egne og lesernes vegne, takke Rune Andersen for et faglig forbilledlig, profesjonelt og dedikert redaktørarbeid gjennom mange år!

*Henning Aanes, leder
Statens råd for likestilling
av funksjonshemmede*